

• SLOVENEK • velja
 po pošti na vse strani Jugo-
 slavije in v Ljubljani:
 za celo leto naprej . . . K 100.—
 za pol leta 95.—
 za četrt leta 45.—
 za en mesec 15.—
 Za inozemstvo celoletno K 240.—
 —————
 —————
 Za celoletno izdaja: —
 za celo leto K 30.—
 za inozemstvo 35.—

SLOVENEK

==== Inzerati: ====
 Enostolpna petstvrsta (59 mm
 široka in 3 mm visoka ali nje
 prostor)
 za enkrat po K 4.50
 uradni razglasi, poslana
 itd. po K 6.—
 Pri večjem naročilu popust.
 Najmanjši oglas 59/9 mm K 10.
 Izhaja vsak dan izvenredni po-
 nedeljek in dan po prazniku,
 ob 5. uri jutraj.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
 Rokopisni se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
 sprejemajo. Uredn. telef. št. 50, uprava. št. 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — Račun poštne hran.
 ljubljanske št. 650 za naročnino in št. 349 za oglase,
 avstr. in češke 24.797, ogr. 28.511, bosn.-herc. 7563.

Orli so se zbrali.

Brž ko je minil svetovni vihar, je naš Orel razpel peruti in je poletel v Maribor. S svojim klicem je privabil tjakaj istokrvne brate z juga, slovanske brate s severa in brate po duši in srcu iz najkulturnejših držav Evrope ter celo tovariše z onkraj Oceana.

Tem gostom veljaj naš prvi pozdrav!

Vi bratje iz Anglije in Francije, iz Belgije in Amerike, ki prihajate z vero v Boga in Sina njegovega Krista k nam, bodite med nami doma! Privedlo Vas je med nas prepričanje, da so ravno najvišje kulturne dobrine vsem katoličanom skupne; da vsak jezik blagovlasno doni, če govori Resnico in oznanja Ljubzen; da nas vse druži isto upanje in ista volja, prenoviti svet v Bogu. Vedite, da niste ljubi gostje samo naših Orlov, ampak vseh nas.

Prisrčno dobrodošlico kličemo bratom Čehoslovakom, tem najneustrašenejšim borcem za svobodo, preizkušeni tovarišem v težkem boju za državno neodvisnost, njihovo in našo, in sedaj sobojevnikom za kulturni napredek in srečo naših ljudstev.

V velikanskem, vse pričakovanje presegačem številu so se orlovskemu vablu odzvali Hrvatje. Številčna moč njihovega zastopstva v Mariboru, raznovrstnost njihovih organizacij, ki so tamkaj zbrane, obsežnost njihovih načrtov, ki jih hočejo na naši severni meji pretresti, jasno pričajo, kako globoko je prevzel oni duh, ki je ustvaril Orle, naše bratsko pleme in vse pokrajine, v katerih prebiva na jugu katoliški živelj. Ob mladostnem ognju, ki plamti iz hrvatskih pobratimskih vrst, se bomo pomladili tudi mi, ob neomadeževanem idealizmu njihovem se bomo prenovili sami.

Nad vse razveseljivo je dejstvo, da moremo pozdraviti v Mariboru na orlovskem taboru tudi zastopnike srbskega plemena naše enotne države. To so oni prvi med svojim ljudstvom, ki si hočejo ogledati našo organizacijo od blizu, ki nam hočejo pogledati v dušo na lastne oči, ne skozi meglo obrekovanj, napačnih sodeb in vedoma razširjanih neresnic, ampak neposredno. V živem stiku z nami se bodo lahko prepričali, da prav tako malo želimo, odrekati jim kaj, kar je njihovega, ali jim kaj vsiljevati, kar jim je tuje, kakor se sami ne namerjamo odreči onemu, kar smatramo za dobro in našo svojino. Iz srca nam pozdravljeni! Vaš obisk krepi v nas nado, da bodo ostali tudi med

Vami bratski bojovníki, polni one moči in delavnosti, ki nam jo daje vsem krščanstvo, in da bo prišel čas, ko se bodo po vsej državi dvignile roke k delu duševne obnove našega troedinega naroda.

Okrog Orla se je danes v Mariboru zbralo vse, kar dela na verskem, prosvetnem, karitativnem, socialnem polju. Najprej naše dijaštvo, moško in žensko, srednješolsko, akademsko, bogoslovno, ki hoče na mariborskem taboru v dolgem sporedu predavanj in razprav prenoviti duha svojih vrst, utrditi svojo organizacijo v posameznih društvih in v svoji matici, Jugoslovanski ligi, raztegniti svoje sile preko vseh slovanskih katoliških držav in vse katoliško dijaštvo zbrati v veliki internacionalni zvezi, ki naj bi prepletala svet. Kako krasna naloga, vredna mladostnega idealizma v svoji vzvišenosti in potrebna mladostnih moči, če naj se uresniči! Danes zborujejo v Mariboru učitelji in katehetje, ki jih je privedla tja skrb za naš naraščaj ter želja, da z dobro vzgojo mladine zagotovijo srečo našega naroda. V Mariboru je zbrano krščansko-socialno delavstvo, ki se zaveda, da je tudi njegovo mesto tam, kjer so zbrane najboljše moči našega ljudstva, in da mu ni resnične pomoči brez duševnega preropenja družbe v Kristu. Z njim zborujejo istočasno rokodelske organizacije in Kmetijske zveze, manifestirajoč tako za edinost in družno sodelovanje vseh stanov v skupno blaginjo. Slovenska krščansko-socialna zveza bo v Mariboru te dni imela svoj občni zbor, ki se bo pečal z vprašanjem, kako osredotočiti in razširiti krščansko prosvetno organizacijo; njena odseka Ljudski oder in Pevska zveza bosta svojo organizacijo dopolnila in na jesen pričela z novim delom. Hkrati bodo zborovale Marijine družbe, iz katerih so izšli najpogumnejši delavci krščanske kulture, mladeniška društva, dobrodelnina in protialkoholna društva.

To bodo dnevi, katerih plodnost bomo uživali dolgo. V Mariboru se bodo razgibale sile, ki bodo ostale nedogleden čas med nami aktivne.

Značilno je za resno voljo do dela, ki jo kaže mariborski tabor, da se ne bo končal s komerzom in in nato počitkom, marveč s trodnevnim socialnim tečajem za voditelje krščanskih organizacij. Tako je prav, Orli! Zbrali ste se v Mariboru, prešteli svoje vrste, preizkusili moč svojih peruti, a po Mariboru poletite!

Poletite k Solncu!

Mahníč dijaštvo.

Bolni škof Mahnič, ki se ne more udeležiti mariborskega tabora, je poslal katoliškemu dijaštvu, zbranemu v Mariboru, naslednje pismo:

Predragi mi sinovi v Kristusu!

Zahvaljujem se vam iz vsega srca za lep pozdrav, ki mi ga je poslal v imenu Jugoslovanske katoliške dijaške lige vaš g. predsednik, ko sem prvič stopil na tla osvobodjene in ujedinjene domovine. Razveselilo sem se, ko sem videl, kako se je združilo jugoslovansko katoliško dijaštvo v edinstveno dobro urejeno falango. Nedavno še majhna četa se je danes že toliko ojačila, da more obržati ta vaš veliki sestanek v Mariboru ter misliti na osnove slovenske, pa tudi internacionalne katoliške lige.

Zelal bi, da osebo prisostvujem vašemu zborovanju, toda Previdnost je odredila drugače. Ker ne morem radi boleznih osebno priti v Maribor, vam hočem povodom vašega zborovanja reči prav iz srca par besedi o vaši orientaciji in o konsolidaciji vaših vrst po vojni.

Ko je šel Odrašenik na pot trpljenja in ko se je ločil od svojih učencev, je molil: »Oče sveti, varuj jih v imenu svojem, ki si mi ga dal, da bodo eno kakor tudi mi.« Bodite tudi vi edini! Bodite ene misli in ene volje med seboj, bodite edini z vsem jugoslovanskim katoliškim gibanjem! Vi ste mlada junaška generacija, ki se pripravljate, da bo svoj čas zmožna, bojevati Gospodove boje. Zgledujte se v svojem trudu in pripravah za svoje bodoče delo na prvenih katoliškega dijaškega gibanja, na prvih njegovih žrtvah, na prvih svojih vitezh: pokojnem dr. Eckertu in dr. Rogulji. Bodite vedno sporazumni s starešinstvom, ki ima voditi vso akcijo katoliškega gibanja pri nas.

Temelj našega gibanja je katoliška vera z vsemi onimi kulturnimi močmi, ki jih ima v sebi. Tudi vaše dijaško gibanje temelji na katoličanstvu. Mi smo in ostane nacionalci ter smo srečni, da je ravno naša katoliška organizirana mladina pripomogla k ujedinjenju Srbov, Hrvatov in Slovencev v skupno, krasno in bogato domovino. Da smo še vedno ločeni po veri, ni naša krivda, ali to nas absolutno ne ovira, da priznamo in želimo narodno edinstvo. Mi spoštujemo vsako prepričanje in želimo iskreno približati se našim pravoslavim bratom. Da, mi bi se iskreno radovali, ko bi se tudi pri njih razgibal pravoslavni dijaški pokret na verskem temelju in bi tudi vi, organizirani katoliški dijak, kooperirali z njimi v borbi proti skupnemu sovražniku: brezverstvu in lažnemu liberalizmu. Vsekakor mora ostati nedotaknjen katoliški značaj vašega katoliškega dijaškega gibanja in vseh njegovih odin.

Predraga katoliška omladina! Naloga katoliškega organiziranega dijaka je, da se v svojih organizacijah in društvi pripravljate na bodoče delo in borbo. Eno pa posebno želimo: da bo v vas vedno živ in svež duh verskega življenja. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est. Naj vsi vidijo v vsakem našem dijaku ne samo dobro poučenega in globoko prepričanega, ampak tudi praktičnega katolika.

Pristopajte, predragi moji, posebno često k mizi Gospodovi, da tam uživata nebeški kruh, ki vas bo ojačeval v borbi za večno življenje in da tam pijete kri neomadeževanega Jagnjeta, ki poraja deviške duše. V tem vam stavim za gled vaše zagrebške tovariše, kateri skupaj s se-

nlori vsak mesec pristopajo skupno k sv. obhajilu.

Po mojem globokem prepričanju je neobhodno potrebno, da je vsakdo od vas v kakem verskem društvu, bodisi v Marijini kongregaciji, ali v III. redu sv. Frančiška.

Razmere moderne dobe so prisilile, da se jugoslovansko dijaško gibanje širi tudi na dijakinje. Jaz popolnoma odobravam ta vaš korak ter želim, da tudi katoliške dijakinje z ozirom na svojo naravo in naloge, ki jo je sama Previdnost odredila ženi v človeški družbi, sodelujejo v katoliškem dijaškem gibanju in se tako pripravljajo za svoje poznejše delo pri rekristijanizaciji naše družbe. Previdnost in narava odreja ženi kot glavno nalogo skrb in vzgojo dece. Želim, da se katoliške organizirane dijakinje z gojitvijo globoke, iskrene pobožnosti v svojih posebnih organizacijah pripravljajo za ta svoj poklic in misijo med narodom. Poleg tega naj se praktično usposablja za krščansko karitativno in prosvetno organizatorično delo med katoliškim ženskim svetom. Nad vse pa naj bodo z vsem svojim pojmovanjem zdeljenja, nošnje in ponašanjem svetel zdeljenja krščanske čednosti vsem svojim tovarišicam in vsemu svetu. Naj ne teže za praznimi zabavami in trenutnem uživanjem, pač pa jačijo svoj duh in telo s požrtvovalnim delom, polnim nadnaravne krščanske ljubezni. Naj imajo vedno na umu naš lep slovenski pregovor: Mlado lice lepo ni, če ga čednost ne svetli.

S pohvalo povdarjam, da ste zelo dobro storili, ko ste vse organizacije katoliških dijakinj združili v posebno žensko tajništvo Jugoslovanske katoliške dijaške lige. Pravilno je, da so organizacije katoliških dijakinj zastopane v upravnem odboru in na sestanku zastopnikov Jugoslovanske katoliške dijaške lige. Takšna idejna vez z organizacijami katoliških dijakinj tudi popolnoma zadostuje.

Z veseljem sem opazil, da se delo v vaših organizacijah in akademskih društvi razvija po potrebah časa. Dobro je, ker ste v svojih organizacijah in njihovih sekcijah posvetili pozornost ne samo lepi knjigi, umetnosti, socialnemu študiju, katoliškemu tisku, apologetiki in filozofiji, temveč tudi plemeniti zabavi: petju, glasbi, pa tudi sportu in gimnastici. Res je dobro, da nudijo vaša društva organiziranemu katoliškemu dijaku vse. Za sedanjost dobo posebno priporočam, da proučujete in širite idejo in organizacijo orlovstva in to ne samo v lastnih vrstah, nego tudi med vaško in mestno mladino. Orlovska ideja ne bo samo jačila vašega telesa, temveč bo zanesla v vaše vrste še več samozvesti in moči in izredne koristi vam bo tudi pozneje pri delu med krščanskim ljudstvom.

Za eno vas pa posebno prosim. Ne pozabite, da so vse te stvari samo sredstvo za dosego našega glavnega namena: obnoviti vse v Kristu. Ta namen je unum necessarium, ki se mu mora vse podrediti. Vaše katoliško dijaško gibanje ne sme biti nikakor literarno, glasbeno ali sportno udruženje, pač pa mora ostati veliko idejno gibanje za obnovo v korist vsakega posameznega od nas in vse sedanjosti.

Čujem, da vam nasprotniki v najnovšem času očitajo, da ste se vrgli v vrtinec strankarske politike. Vem, da so ta očitanja popolnoma neosnovana in zlobna. Vi ste vedno bili dijaška skupina, ki se ni bavila s politikom. Vašemu gibanju je temelj živa vera v Krista Boga in cilj mu je, da s to živo vero prepojite sebe same in da se tako pripravite za izgradbo krščanske jugoslovanske kulture. Ravno dejstvo, da niste nikdar bili politična skupi-

na, niti kdaj odvisni od katerekoli politične stranke, je vaša glavna moč in tajnost vaših uspehov. Prepričan sem, da se Jugoslovanska katoliška dijaška liga kakor doslej tudi v bodoče ne bo spuščala v politiko. Ako vam kdo zameri, ker vidite Boga ne samo v cerkvi, temveč tudi na ulici, v šoli, v znanosti in umetnosti, vsled česar skušate dosledno povsod delati v verskem smislu, pustite ga in delajte mirno naprej. Da ste od tega sveta, bi vas svet hvallil; a tako, ker ste od Boga, vas mora svet sovražiti in preganjati.

Vaš g. predsednik me je vprašal, kako želim, da proslavite moj 70. rojstni dan. Pada ravno na praznik sv. Križa, ko pričanja Cerkev svojo liturgijo z besedami: Nos autem gloriam oportet in cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo est salus, vita et resurrectio nostra: per quem salvati et liberati sumus. Pristopite ob tej priliki, predragi moji sinovi in hčerke v Kristu, širom Jugoslavije in zunaj v tujini skupno s starešinami k skupnemu sv. obhajilu v namen, da blagoslovi Gospod vse naše katoliško gibanje, v zadoščenje za javne grehe in žalitve božjega imena, ki izzivajo božjo jezo na našo milo Jugoslavijo. Spomnite se v molitvah tudi mene, kakor se tudi jaz dnevno spominjam vas, deca moja. Vsak drug način proslave, in naj si bi bila kakršnakoli prireditve, bi mi bila neprijetna. Izvolite upoštevati to mojo željo.

Končno vam, predragi bratje in sinovi v Kristu, priporočam čvrsto disciplino in duha edinstva, ki je duh katoliške Cerkve in duh božji.

Blagoslov Gospodov naj pride na vas in ostane vedno z vami!

† Dr. Anton Mahnič, škof.

Laž o bombah.

Trst, 28. julija.

Danes, ko to pišem, je že popolnoma dognana stvar, da so vse one strahovite zgodbe, ki jih je spravljalo v svet tržaško laško časopisje o bombah, ki smo jih baje mi tržaški Jugoslavi metali 13. t. m. iz Narodnega doma na »nedolžno, nič hudega hotečo« množico, najnesramnejše izmišljotine in laži, pripravljene in skovane že pred dogodki samimi, s prozornim namenom, da bi se krivda italijanskih oblasti in njihovih podajačev, fašistov, zvalila na nas tržaške Jugoslave. Sicer je za krivdo fašistov itak že dovolj jasen dokaz dejstvo, da je prišlo do pobojev že med zborovanjem na trgu Edinosti pred vladno palačo samo, da sta bila urad jugoslovanske delegacije v Mazzinijevi ulici in Jadranska banka na vogalu ulic S. Nicolò in Cassa di risparmio razbita takoj po zborovanju na trgu Edinosti, gotovo četrte ure preje, preden so izgredniki prišli pred Narodni dom, ki je skoraj za cel kilometer oddaljen od trga Edinosti; toda sedaj, ko se morejo dogodki z vsemi okoliščinami pretehtati popolnoma mirno in trezno, prihajajo na dan dokazi, ki so tako neizpodbitni, da leži krivda oblasti in njihovih pomagačev kakor na dlani pred nami.

Zaradi »metanja bomb iz Narodnega doma« sta bila aretirana dva naša človeka, sluga Tržaške posojilnice, Strah, ki se je iz svojega stanovanja v podstrešju Narodnega doma zatekel na hišno streho le napol oblečen in so ga potem aretirali, češ, da je on metal bombe na občinstvo, in pa mehanik Kraigher, ki je pred vrati v Galattijevi ulici ljudi, ki so se rešili iz gorečega Narodnega doma, branil pred napadi podivjane druhali in so ga tudi obdolžili metanja bomb, dasiravno sploh ni

bil v Narodnem domu. Oba ta dva »zločinca« sta že sedaj v svobodi. Ako bi bili mogli najti na njiju le pičico krivde, bi gotovo čepela še vedno na dnu najgloblje ječe, če bi ju ne »bili ugonobili s pretepanjem.

Posojilnica, ki je imela svoje prostore v prvem nadstropju na levi strani glavnega vhoda, je bila popoldne zaprta in ni bilo nikogar v njenih prostorih, zavarovanih z železnimi vrati. Čitalnica, ki je imela najete ostale prostore prvega nadstropja na čelni strani poslojpa, je bila tudi zaprta in prazna, ker je hišnica Torničeva, opozorjena na morebitne izgrede, ki jih je že doživela enkrat, namreč lanj 4. avgusta, že opoldne zaklenila vse in odšla. V stanovanju posojilničnega ravnatelja Ulčakarja nad posojilnico, ki se je prav tisti dan popoldne odpeljal iz Trsta, ni bilo nikogar, v Peganovem stanovanju v tretjem nadstropju so bile doma samo ženske, v dr. Wilfanovem pa služkinja sama. Vse ostali del pročelne strani je zavzemal hotel, kjer so bili nastanjeni samo tuji, med njimi tudi neki italijanski poročnik, iz čigar okna je visela italijanska zastava. Kdo naj bi bil tu metal bombe.

In sedaj najtehnjeji dokaz! — V četrtek, 22. t. m., se je vršil pogreb poročnika Cassiana (pisali so tudi »Cassano« in »Casciana«), o katerem je pisalo tržaško laško časopisje, da je umrl za ranami, ki so mu jih zadali drobci iz Narodnega doma vržene bombe. Pogreb je bil prirejen s takim sijajem, kakor ga že ni bilo kmalu videti, in vse je kazalo, da naj bi bila ta prireditve pobuda za nov naskok fašistov na nas Jugoslave, kajti časopisje je s svojim hujskanjem, češ, ta mladi junak mora v grob zaradi zločinske jugoslovanske roke, ki je vrgla bombo itd., storilo vse, da bi se ponovila grozodejstva prejšnjega torca. Ali vendar tako daleč ni prišlo, pač pa le zato ne, ker so dobili najbrž opomin od vladne strani, da nel Pogreb junaka, ki je padel, zadet po bombi, vrženi iz Narodnega doma, se je izvršil brez zlih posledic za nas. Da; ali sedaj pogledjmo tržaške liste od 14. t. m., torej tiste, ki so objavili prva poročila o dogodkih prejšnjega večera.

V »Lavoratoru« od 14. t. m. čitamo opis dogodkov na trgu Edinosti za časa fašistskega zborovanja in sicer dobesedno: »...tre persone cadono ferite di pugna. Tra esse vi è il tenente Cassano.« To se pravi: »...tri osebe so padle tu, ranjene z bodalom (!!). Med njimi je poročnik Cassano.« Poročnik Cassano je bil torej ranjen z bodalom, ne pa po bombnih drobcih, in ranjen je bil na trgu Edinosti, ne pa pred Narodnim domom!

»Nazione« od istega dne objavlja pod naslovom »La lista dei feriti« (»Seznam ranjencev«) naslednje: »Luigi Cassano, di 23 anni, da Caltanissetta, tenente di fanteria, abitante in via della Madonna 23, ferito di pugna alla schiena.« To se pravi: »Luigi Cassano, star 23 let, iz Caltanissette, pehotni poročnik, stanujoč v ulici Madonna 23, ranjen z bodalom v hrbet (križ).« »Nazione« je bila potem prva, ki je začela pisati, da je bil ta poročnik ranjen od bombnih drobcov.

»Piccolo« je v svoji jutranji številki od 14. t. m. opisoval vrvenje v mestni bolnišnici za časa izgredov prejšnjega večera in poročal, da so takoj po dogodkih na trgu Edinosti (pred vladno palačo) pripeljali v bolnišnico nekega Ussaia, dvakrat zabodenega na trgu Edinosti, potem pa nadaljeval: »Subito dopo, con l'ambulanza della Guardia medica veniva

LISTEK.

France Bevk:

Pravljica o orlu.

Ne vem, kdaj, ne vem kje sem slišal pripovedovati to pravljico. Ali smo sedeli v tihí noči v bližini sovražnika in smo je dva upali dihati: nekdo je povzdignil šepetajoč glas in pričel v nalahnem šepetu kot pomladna godba, tedaj so bile pravljice najslajše; zdelo se nam je, da zdržujejo smrt. Morda sem to pravljico sanjal; vsake sanje so lepa neokrnjena resnica, kot prsti, ki sezajo iz preteklosti in iz bodočnosti v dušo in jo zibljejo.

Zgodba je ostala v meni kot slika popoldneva z azurnim nebom in orlom na njem, s peruti razpetimi čez vso zemljo, ki so brez sence kot misel — in ne izbriše mi je nihče več:

Vsi smo pogledali na nebo in smo ga videli velikega, sijajnega, kot da je pripet na solnce. Žalost, ki je sedela v naši družbi od jutra do večera in nam štela grizljaje in utripe srca, je bila na mah pri kraju. »Poglejte orla!«

Kot bi dejali: Poglejte prej ugaslo, nanovo vžgano življenje! Z ogromno peruti in segel v našo dušo, da smo ga spoznali in strmeli v njegovo veličino: kam nas pelje, kam gre njegovo oko.

Nekdo, ki je bil še zelo mlad in molčeč in se nam je zdel vedno žalosten, je stegnil svojo drobno roko kot otrok, ki hoče utrgati cvet in je vzkliznil:

Glejte orla! Rešnje luč! Vila nam ga je rodila...«

Gledali smo ga kot v sanjah. Počasi je sklonil glavo in omahnil z roko. Vpraševali smo ga molče z odprtimi ustmi in on je čutil v dnu svojega srca in je videl iz globine porošenih oči, da ne sme molčati in tako se je začela pravljica:

»Moj narod je silno, silno star. Njegova glava leži na blazinah sneženih gora, njegove noge se kopljeje v morju. Telo mu je pretkano s kratotami, ki ga ovijajo. Lesovi mu šumijo in vode mu namakajo polja.

Pravijo, da je zelo, zelo dolgo od tega, kar je prišel v ta kraj, zasenčil si oči in dejal: Tu je konec zemlje in se začelja večnost; tu bom živel.

In živel je. Vse od zemlje do nebes mu je prepevalo ob delu, vsaka bilka se je z njim igrala, ko je počival. Bilo je sreče, da bi jo navrhlo do zvezd in še bi ji ostalo več kot preveč.

Toliko je je bilo, da je pognala v nji svoje korenine zavist in si je nesreča postlala svoje ležišče. Tako se je zgodilo, da je narod zaspal in je zanjal sanje, v katerih se je prikazal sam sebi kot Bogu enak. Z rokami nad zvezdami in z nogami na dnu morja. Naenkrat so se sanje izpreme-

nile in videl je samega sebe kot sužnja pred seboj.

Prestrašil se je in se je vzbudil s krikom. Strmel je v črnega jastreba, ki mu je sedel na prsih in kljuval, kot bi klesal granitno podobo v njegovo srce. Roke in noge je imel prikovane, kri je curljala in tekla v morje, in če bi se bilo rdeče do obzorja.

Začeli so se dnevi trpljenja in muk. Bolečine so se zgostile v črne oblake, niti enega žarka ni bilo več v srce. Klici so zamirali v prsih, in če bi se bili porodili, bi padli kot kamen, ki ga zalučiš v oblake, pretežki nazaj v srce.

Krvaveče rane so se zaraščale in znova odpirale; velikana je premagala bolečina:

»Ne mučite me! Ubijte me!«

In odgovarjal mu je glas, ki je izviral iz brezdanjosti: »Kdor se je ustavljal na robu zemlje in dejal: Tu ostanem! ga ni mogoče ubiti. Kos za kosom ga je treba izključevati; tako silno je narodov življenje!«

In tisti hip je potočil velikana kapljico krvi, ki je padla na zemljo in rodila prvo upanje. In kakor se je nizala minuta na minuto, muka na muko, tako so ga objele kaplje upanja in ga pokrile. Bila pa ni večnost daljša kot ena teh minut in ne sladkejša, kot ena teh kapljic.

Tedaj se je zgodilo čudo. Ali po morju ali od bogvekje, je prišla vila in zajokala nad narodom junakom. Vzljubila ga je in v svoj ljubezni mu je hotela dati dete

in to dete je bil orel.

Dotaknila se je njegovih bolečin in nastale so orlovske peruti, tako čiste in ogromne bolečine sužnja-velikana.

In dotaknila se je njegovega hrepenenja in nastal je polet orla, ki se meri s solncem, in ki mu je svoboda več kakor življenje. Kdo premeri hrepenenje, kdo izmeri višočino orlove poti.

Ko so pale viline solze na njegove rane, so nastale orlove oči, ki zro skoz kamen in skoz dušo.

Orel je sedel na njenih rokah in poljubila ga je, da je oživel. Pretrgal je oblake in vrgel luč na zemljo, vila pa je umrla.

In tako plava najvišje čist in ogromen in gleda skozi duše in skozi kamen. Neki vsvi večnosti rasto cvetke luči, ki jih lovi in trga ter spušča na rane, kot dragocene kaplje. Četudi vsakih tisoč ur le eno kapljo, je neizmerno za neskončno bolečino... In narod mu odpira svoje žejne rane...

Ko bo padla zadnja cvetka sive večnosti, bo zopet sanjal, da stoji sam pred sabo in je kakor Bog. Imel bo orlove peruti, njegovo hrepenenje in oči, ki zrejo skoz dušo in skoz kamen.

Takrat bo orel umrl kot luč v luč... Preživo se spominjam te pravljice. Mladenič jo je pripovedoval vsem onim, ki plovejo s čistimi peruti nad nami in njim, ki nosijo rane.

transportato il tenente di fanteria Luigi Cassiano, d'anni 23, da Caltanissetta, abitante in via Madonna 23, con una ferita di coltello all'addome, penetrante in cavità. Po slovensko: »Tako je bil pripeljan z rešilnim avtom rešilne postaje pehotni poročnik Luigi Cassiano, star 23 let, iz Caltanissette, stanujoč v ulici Madonna 23, ranjen z nožem v trebušno globino.« Nadalje navaja list nekega Boicovicha, ki je bil tudi zaboden na trgu Edinosti. V posebnem odstavku, z izrecno pripombo, ob kakih prilikah so bili ranjeni, pa navaja »Piccolo« potem tiste, ki so bili ranjeni pod Narodnim domom po »bombnih drobcih«.

Vse tržaško laško časopisje se torej v svojih prvih poročilih, torej tedaj, ko so se manj pomembni dogodki zabeležili tako, kakor so se v resnici dogodili, ker se v hitrici ni moglo pretehtati, kako bi se dali bolje izkoristiti, popolnoma strinja glede dejstva, da je bil poročnik Cassiano, ali kakor ga že pišejo, ranjen z bodalom na trgu Edinosti za časa fašistovskega zborovanja, to se pravi, kakih dvajset minut do pol ure pred naskokom na Narodni dom, ker so izredniki potrebovali toliko časa za razbijanje jugoslovanske delegacije in za pot do Narodnega doma. Ker pa je bila prva bomba, vržena iz ravnateljstva državnih železnic, le pokalna bomba, ki ni storila nič škode, temveč je storila, le pretvezni povod za naskok na Narodni dom, češ, da je bila vržena od tod, bi bilo vendar naravnost smešno, če bi ob toliko bombah, kolikor so jih videli laški listi padajočih iz Narodnega doma, ne bilo nikakršnih žrtev, vsaj težjih ne. In našli so vsaj eno. Poročniku Cassiano se je stanje vedno slabšalo in diagnoza v »Nazione« in »Piccolo« se je od srede do nedelje izpremenila iz vbodov v rane po bombnih drobcih. In ko je poročnik umrl, je bil žrtev iz Narodnega doma vržene bombe: quod erat demonstrandum! Da je bil ranjen na trgu, ki je cel kilometer oddaljen od Narodnega doma, in zaboden, ne pa ranjen po bombnih drobcih, to ne de nič, kajti vsa tržaška in ostala laška javnost je v enem tednu nehote in hote kar najtemeljiteje pozabila, kar je pisalo skladno vse časopisje 14. julija, namreč, da je bil tenente Cassiano zaboden na trgu Edinosti, pred vladno palačo, za časa fašistovskega zborovanja.

Boljšega dokaza za verodostojnost poročil laškega časopisja o dogodkih dne 13. julija, kakor je ta, pač ni treba. Zato pa tudi smemo trditi z vso gotovostjo, da je prav tako zlagano vse, kar se je pisalo o metanju bomb iz Narodnega doma, kakor je laž trditev, da je bil poročnik Cassiano ranjen po bombnih drobcih pred Narodnim domom. Tako se ruši laška lažna zgradba o naši krivdi na dogodkih dne 13. julija sama v sebi! v

Naš izvoz.

LDU Belgrad, 29. julija. Začasni finančni odbor je na svoji seji dne 27. julija 1920 sklenil, da se dopusti izvoz v inozemstvo in to najdalje do konca tega leta za sledeče predmete: 1. ječmen, rž in koruza; 2. moka in mlinski izdelki od ječmena, rži in koruze; 3. testenine; 4. fižol, leča, grah in krompir; 5. nad deset let stari bikji, dobro rejeni, za plemo pretežki in godni za klanje; ti bikji se smejo izvažati samo preko carinarnic v Djevdjeliju, Subotici, Špilju in Koprivnici, kjer se bo vršil pregled po državnih živinodravnikih, ki jih je v to svrhu nastavlil minister za poljedelstvo in vode; 6. preko 16 let stari konji in kobile; ta izvoz se mora vršiti preko istih carinarnic in pod istimi pogoji, kakor bikovi; 7. kože; 8. izdelki iz svinjskega mesa; 9. med; 10. volnene preproge, volneni odpadki in volnene krpe, sortirane in nesortirane; 11. lan in konoplja. — S tem se dopolnjuje vse dosedaj izdane naredbe začasnega finančnega odseka. Nasprotno pa ostane še nadalje prepovedano za izvoz: 1. pšenica in pšenična moka; 2. oves; 3. goveja živina, ki ni izpolnila zgoraj navedenih pogojev; 4. konji in kobile, ki niso izpolnili zgoraj navedenih pogojev; 5. ovce; 6. svinje; 7. sveže meso in slanina; 8. mast in namizno olje; 9. sladkor; 10. volna in volneni izdelki. — Razen zgoraj omenjenih predmetov tudi 11. goveje, bivole in konjske kože in izdelki iz istih; 12. soda in produkti od sode; 13. zlato in srebro in izdelki iz srebra in zlata; 14. železo, surovo, na pol izdelano in staro; iz zemlji lito, valjano in železo za obroče ter žico za žeblice in povezovanje ter kovane žeblice; 15. premog, razen oglja; 16. mineralno olje.

Vpad Albancev.

LDU Podgorica, 29. julija. Hasan Bušati, poveljnik čet tiranske vlade, ki je izvršil vpad na naš teritorij, je predvčeršnjim zahteval beso (časno besedo) od kastratskega barjaktara (zastavonoša) in od zastavonoš sosednih plemen, da ga ne bodo napadli, dokler on ne izvrši svoje akcije proti nam. Hasan Bušati ni dobil besede.

ne go sosedje so mu še celo odsvetovali napad na jugoslovansko ozemlje.

LDU Podgorica, 29. julija. Kakor se doznava dosedaj, je dognala preiskava, da je pri vpadu čet albanske vlade na naš teritorij kompromitiran v prvi vrsti Hasan Bušati, poveljnik vladnih čet, ki je osebo vodil operacije, ter mnogi visoki uradniki vlade, med njimi Djemal Efendija, kadij v Skadru in podprefekt mesta Skader, Ferredji. Zdi se, da bodo odkrili še marsikako ime visokih albanskih dostojanstvenikov.

LDU Podgorica, 29. julija. Pri vpadu so Albanci zakrivali mnogo zverskih zločinov in plenitev. Bitka še traja. Napadalci so uporabljali tudi topove in mitraljezo. Na horizontu se je pojavil dopolndne tekombitke italijanski aeroplan.

LDU Cetinje, 29. julija. Visoki dostojanstveniki tiranske vlade v Skadru in okolici odkrito priznavajo greh, ki ga je zakrivila albanska vlada s tem nepremišljenim napadom na naše ozemlje.

LDU Podgorica, 29. julija. Dokazano je da so med vpadom krožili italijanski aeroplani med našo mejo in Cetinjem in da so prišli iz mesta Kopljika na severni obali Skadrskega jezera na albanskem ozemlju.

LDU Podgorica, 29. julija. Mnogi ne sumijo, da so nadzorovali opremljenje albanskih čet, ki so izvršile vpad, italijanski častniki. Vpad je izvršilo približno 1000 albanskih vojakov.

Tešinsko vprašanje.

LDU Praga, 29. julija. (ČTU) Po izjavi češko-slovaškega ministra za zunanje posle dr. Beneša o odločitvi poslaniške konference v tešinskem vprašanju bo komisija za določitev meje, ki se ustanovi v 14 dneh, imela pravico, predlagati krajevne izpremembe ob demarkacijski črti. Izdane bodo tudi politične in gospodarske odredbe, dalje se uveljavljajo opcijska pravica prebivalstva na podlagi domovinske pravice od leta 1914. in bivališča leta 1918. Pri zadnji kategoriji imata češko-slovaška in poljska vlada pravico, optante odkloniti. Zagotovljena je popolna pravica preseljevanja prebivalcev in priznana popolna amnestija in pomiloščenje za politične ali propagandne čine. V vprašanju razdelitve premoga se je sklenilo, da se Češko-slovaška obveže, dobaviti Poljski one količine premoga, ki jih je dobavila leta 1913. Ako se produkcija premoga zniža, se zniža tudi dobava. Dalje je bilo sklenjeno, da bo Poljska dobavljala Češko-slovaški nafto, pri čemer je obema državama prepuščeno, da se sporazumeta z ozirom na svoje potrebe. Končno je bilo sklenjeno, da se ima takoj vzeti v pretres odgovor glede dobavljanja premoga med Češko-slovaško in onimi zavezniki državam, ki so dobivale leta 1913. premog iz tešinskega ozemlja, in sicer na podlagi dobav iz leta 1913. Češko-slovaška bo dobavljala premog le s pogojem, da se ji ne nalože druge obveznosti, razen tih, ki jih vsebuje mirovna pogodba z Avstrijo. Obe državi zasedata prisojena jima ozemlja v najkrajšem času, ko se po prejšnjem sporazumeta z medzavezniki plebiščno komisijo in njenimi vojaškimi člani. Po sklepu poslaniške konference pripade Češko-slovaški tudi mesto Trziny.

LDU Praga, 29. julija. (ČTU) V presojanju sklepa poslaniške konference v tešinskem vprašanju piše praška »Tribuna«, ki sploh najbolje razume diplomatsko stran tega vprašanja: Minister dr. Beneš je došel pač na temelju svojega poznavanja političnih razmer v Srednji Evropi do prepričanja, da bo našemu političnemu položaju v korist, ako se Čehi uklonijo želji zaveznikov in z vsemi svojimi silami prispevajo v pomirjenje onega dela Evrope, na katerega ima češko-slovaška država vpliv.

Politične novice.

+ Štetje. »Slov. Narod« si je dal telefonirati iz Maribora, da je tja prispelo na tabor razen 1700 dijakov še »15 Orlic, 10 Orlic v kroju in 30 civilnih oseb.« Ker dijaki po »Narodovem« ne spadajo niti med Orle, niti med civilne osebe, naj se njegovi bralci tolažijo, da je od 20.000 priglasenih vdeležencev tabora najbrže vsled kremenite kritike vrliga demokratskega »Mariborskega delavca« ostalo 19.945 doma. Mi nimamo prav nič zoper to, če cela slovenska demokracija zaspri nočoj v prepričanju, da je vdeležencev v Mariboru komaj toliko, kolikor četrtink cvička pošten demokrat pod streho spravi. Naj slovenski liberalizem meži in spi! Kadar se lepega dne zbudi, se bo začudil, kako da ga ni več.

+ Socialdemokrati o Mariboru. Naši socialpatriotje niso tako brezskrbni glede Maribora kakor »Narod«. V včerajšnjem »Napreju« pravijo sicer, da »agitacijska prireditelja bo na Maribor in okolice vendar tako malo vplivala, da ne bo zapustila prav nobenega sledu.« Pa to je kar tako rečeno, v začetku članka, da si člankar da sam nekaj poguma. Kako socialpatriotje v resnici umevajo pomen tabora, kaže naslov tega njihovega vprašanja, ki se glasi: »Klerika-

lizem na pohodu?« In jedro njihovih izjavanj: »Ne smemo pa misliti, da je taka priredba popolnoma postranskega pomena. Velik pomen ima, ker znači neobzirno predrznost klerikalizma... Ne zadostuje, da zabavljamo in dopuščamo, da se nam zadržuje vrv okoli vratu... Ali naj čakamo, da propademo, da oslabimo; ali naj pustimo sekati drva na sebi?« Tako bi si sedaj g. Kristan tudi z Mariborom rad pomagal na noge, odkar mu delavci ne dovoljujejo več, da bi sekal drva na njih in odkar mu zadržujejo zasuženo vrv okoli vratu.

+ Liberalni premogarji. Razkrili smo javnosti v včerajšnjem listu, zakaj se je liberalni vlekak začel naenkrat tako zanimati za malega človeka, zakaj se boji za ljubljanskega kurenta, ki ga je doslej z mirnim srcem gledal, kako propada telesno in duševno v podstrešjih, kleteh in vagonih. Delal se je, kakor bi mu hotel tiste vagone ceneje kuriti, a se je v resnici zbal za svoja velika podjetja, ki so delala dobička do 50%. In sedaj, ko smo mu povedali, kar mu gre, modruje »Narod« tako: »Čim dražji bo premog, tem dražje bomo plačevali papir liberalnim papirnicam. Tudi tako mišljenje je čisto v naravi liberalne stranke, a pravično ni. Če bi bili liberalci to, kar se sami nazivajo, bi morali reči: ker jemlje vevška papirnica svoj 50% dobiček slednjemu človeku iz žepa, od uradnika do najrevnejšega šolarja, bomo ob povišanju premogovnih cen morali svoj silni dobiček znižati, in ne bomo več smeli zvišavati cen papirju. Toda liberalci bi ne bili več liberalci, če bi tako mislili! Ko bi tako mislili, bi tudi ne bilo več ljudi v vagonih in kleteh in morda bi tudi papir bil cenejši, ker bi dr. Triller svojih dolgih člankov, ki govorijo o revežih in mislijo na delnice, ne pisal več.

+ Dnevnik škofa Karlina. Ko je tržaška mularija vdrla v dvorec bivšega tržaškega škofa dr. Karlina, tam razgajala in razbijala, je odnesla s seboj tudi slovenski pisan dnevnik dr. Karlina. Nek: milanski list je potem malo pisal o tem dnevniku, a se je stvar kanalu pozabila. Vendar pa je tatvina popolnoma doseglja svoj namen. Dnevnik je med tem očitno krožil po vseh tistih mestih, kjer je bilo škofa Karlina očrtni. Potem, ko je dr. Karlin moral oditi iz Trsta, je prišel tudi dnevnik na dan in ga je objavila tudi »L' Era nuova« v treh številkah t. m. v italijanskem, baje dokumentarno zvestem prevodu. V zadnji objavi dne 10. julija označuje »L' Era nuova« škofov dnevnik, delo škofovo in slovenske duhovščine s temi le besedami: »Iz pisanja bivšega slovenskega škofa, ki je včasih prostodušno, včasih sikajoče, mnogokrat slikovito celo v svoji preprostosti, je razvidno in jasno to le; da je msgr. Karlin bil resničen in odločen nasprotnik Italije in da je kljub nedvoumnosti dogodkov tak tudi ostal... Sedaj msgr. Karlina ni več v Trstu, toda v Beneški Juliji so še ostale stotine slovenskih duhovnikov, ki svojo politiko nadaljujejo z istim sovraštvom za vse, kar je italijanskega, z istim raznarodovalnim namenom v mešanih krajih naše pokrajine. Tega ne smemo pozabiti. Treba je, da si to zlasti zapomni vlada. In da se s tem peča!«

Dnevne novice.

— **Ministra dr. Korošec in dr. Velizar Jankovič** sta včeraj odpotovala iz Belgrada na Orlovski tabor v Maribor.

— **Osebne vesti.** Franjo Vojsek, kmetijski potovalni učitelj v Murski Soboti, je pomaknjen v IX. činovni razred državnih uradnikov. — Potovalni učitelj za kmetijstvo Emil Marsič je sprejet v državno službo pri poverjeništvu za kmetijstvo v IX. činovnem razredu državnih uradnikov. — Inž. Albin Cotič in inž. agr. Bogdan Pahor sta imenovana za provizorna asistenta na državnem kmetijsko-kemijskem zavodu v Ljubljani v X. činovnem razredu državnih uradnikov. — Pogodbeni gospodinjski učiteljci Elza Premrou in Marija Rožnik sta imenovani za definitivni gospodinjski učiteljci pri poverjeništvu za kmetijstvo. — Policijski oficial Josip Schwaiger, dodeljen do sedaj mestnemu magistratu v Mariboru, je v nadaljnje službovanje premeščen k policijskemu komisariatu v Mariboru. — Okrajni tajnik Fran Volčjak, do sedaj v Imotskem, je namesto v Črnomlju dodeljen v službovanje okrajnemu glavarstvu v Mariboru.

— **Iz sodne službe.** Premeščeni so: pisarniški oficial Juri Šilec od okrajnega sodišča v Smarju pri Jelšah k okrajnemu sodišču pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah; dalje kancelisti: Rudolf pl. Schindelfeld od okrajnega sodišča v Ptujju k višjemu deželnemu sodišču v Ljubljani; Ivan Šelko od okrajnega sodišča v Žužemberku k okrajnemu sodišču v Kamniku; Franc Bezlaj od okrajnega sodišča v Litli k okrajnemu sodišču v Kranju; Rajko Faninger od okrajnega sodišča v Marenbergu in Fran Kopic od okrajnega sodišča v Kočevju k okrajnemu sodišču v Mariboru; Ivan Rudolf od okraj-

nega sodišča v Metliki k okrajnemu sodišču v Ptujju. Imenovani so: za višje pisarniške oficiale: pisarniški oficial Marko Vogrinc, okrajnega sodišča v Mariboru, na dosedanem službenem mestu; pisarniški oficial Teodor Tofant, okrajnega sodišča v Ilirski Bistrici, začasno pri okrajnem sodišču v Novem mestu, pisarniški oficial Ivan Vidmaier, okrajnega sodišča v Ormožu pri okrajnem sodišču v Litli, pisarniški oficial Andrej Majcen, okrajnega sodišča v Krškem na dosedanem službenem mestu; za kanliste: pri deželnem sodišču v Ljubljani Franc Kustrin in Josip Rainer, pri okrajnem sodišču v Mariboru Matevž Groblacher, pri okrajnem sodišču v Litli Josip Kandutsch, pri okrajnem sodišču v Ložu Anton Matičič, pri okrajnem sodišču v Brezicah Avguštin Vaš, pri okrajnem sodišču v Kozjem Franc Robar in Ivan Drame, pri okrajnem sodišču v Smarju pri Jelšah Filip Logar, pri okrajnem sodišču v Marenbergu Ignacij Pučko, pri okrajnem sodišču v Črnomlju Ivan Drobnič, pri okrajnem sodišču v Kočevju Franc Osolnik in Pavel Vovko, pri okrajnem sodišču v Kostanjevici Franc Morelj, pri okrajnem sodišču v Krškem Fridolin Beniger, pri okrajnem sodišču v Metliki Vincenc Vrančič, pri okrajnem sodišču v Mokronogu Ivan Drašler, pri okrajnem sodišču v Ribnici Ciril Lavrič, pri okrajnem sodišču v Žužemberku Anton Ukmar. Pomožna paznica Vera Bagarije imenovana za stalno paznico pri okrajnem sodišču v Mariboru.

— **Za III. redno porotno zasedanje** je imenovalo predsedništvo višjega deželnega sodišča: I. pri deželnem sodišču v Ljubljani: za predsednika: predsednika deželnega sodišča dr. O. Papeža; za namestnike: dvornega sodnega svetnika in podpredsednika deželnega sodišča Frana Regallyja, višja deželnosodna svetnika Frana Rekarja in Antona Bulovca. — II. pri okrajnem sodišču v Celju: za predsednika: dvornega sodnega svetnika in predsednika okrajnega sodišča dr. Josipa Kotnika; za namestnike: višjega deželnosodnega svetnika dr. Miroslava Bračiča, deželnosodne svetnike dr. Minka Stepančiča, dr. Ivana Premschaka in Ivana Dougana. — III. pri okrajnem sodišču v Mariboru: za predsednika: dvornega svetnika in predsednika okrajnega sodišča Tomaža Cajnkarija; za namestnike: višja deželnosodna svetnika Antona Levca in Aleksandra Ravnikarja, deželnosodne svetnike Frana Possega, Oskarja Deva, dr. Frana Rihlerja. — IV. pri okrajnem sodišču v Novem mestu: za predsednika: deželnosodnega svetnika dr. Jurija Polenška, za namestnike: deželnosodne svetnike Jurija Kozina, Josipa Tekavčiča in Antona Kudra.

— **Za »Gospodovski zvon«** so darovali in nabrali po »Kronski zbirki« za Koroško: Poštni oficial g. Cizelj A 1234 K; g. Hrovat J 400 K; Služatelji kurza za meščanske šole 305 K; Osojbe ravnateljstva južne železnice 1748 K 40 v; Nadelnik gl. kolodvora g. Ludwig 600 K; g. Grafenauer Radez K 100; poštni oficial g. Cizelj A 524 K; Vseučil. prof. g. Debevec 8 K; Neimenovan K 10; g. Celnar Franc K 100; ga. Bajtova (nabrala v Zagrebu) K 1450; ga. Zemljanova K 6145; Nadv. g. Sprudler K 5; g. Sedej-Strnad K 200; Šolska vodstva: Št. Jernej K 204; Mirna K 191; Naklo K 26; Žalec K 86; Šmarjeta K 43; teološka fakulteta v Ljubljani K 280; veselica gasilnih društev K 1112.70; Naberaine pole »Kronske zbirke za Koroško« poštnega ravnateljstva 50.000 K, od katerih se je nakazalo Narodnemu svetu v Velikovcu 25.000 K; Ravnatelj ček. urada J. Avsenek K 1000; Velepso, I. Kosler K 100; Poslanec dr. Lovrenčič K 80; Posl. dr. Šaubach K 200; Odv. I. C. Oblak K 100.

— **V upravni svet Narodne banke,** podružnica v Ljubljani, katere je naslednica bivše avstro-ogrske banke, so imenovani naslednji gospodje: Industrialec Dragotin Hribar, veletržec Ivan Knez, veletržec Robert Kolmann, tovarnar Peter Kozina, veletržec Alojzij Lilleg, veletržec Leo Souvan, graščak Feliks Stare, veletržec Feliks Urbanc, tovarnar Avgust Žabkar.

— **Na naslov nadzornikov pokrajinskih poštних ravnateljstev!** Beremo, da gredo gg. nadzorniki poštних pokrajinskih ravnateljstev v Belgrad. Zadnje upanje poštних odpravnikov je njih pravičnost. Zatorej jih prosimo, da vplivajo, da se skoraj že odpravi in popravi velika krivica, ki se nam dela, ter dobimo vse nam dosedaj pritrpane draginske doklade. Gospodje nadzorniki menda vedo, da imamo kvalificirani odpravniki iste skušnje in opravljamo isto delo kot poštarji in oficianti ter da se je prej z nami vedno tako ravnilo, kakor z istimi. Zakaj torej delajo sedaj z nami tako izjemo? Saj to je menda vsem jasno, da s 500 K mesečno ne moremo sedaj živeti. — Poštni odpravnik.

Orlovski tabor v Mariboru.

Telefonsko poročilo »Slovenec«.

Maribor, 30. julija 1920.

Pozdravni večer dijaštva.

Maribor, 30. julija. Včeraj zvečer ob 8. se je vršil v veliki Götzovi dvorani pozdravni večer in komerz katoliškega jugoslovanskega dijaštva. Sodelovala je mariborska železničarska godba. Obširna dvorana je bila nabito polna. Večer je otvoril predsednik Jug. kat. dijaške Lige g. Kolarik, ki je pozdravil mariborsko meščanstvo. Zatem je predlagal za predsednika pozdravnemu večeru poslanca in ministra na razpoložanju dr. Jankoviča kot predstavitelja mariborskega meščanstva.

Dr. Jankovič je med viharim odobravanjem v svojem nagovoru povdarjal, v kakih težavnih razmerah je ustvaril počitek katoliške dijaške organizacije. Med dijaško mladino je vladalo mrtvilo in dijaštvo je propadalo v močvirju — brez idealov. Kar je bilo idealnejše mladine, je prišla do zaključka, da je treba povzdigniti versko življenje in ustanoviti lastno društvo, ki naj bi skušalo uveljaviti med dijaštvom velike katoliške ideje. Koncem svojega govora je pozval dijaštvo, naj stoji trdno, kakor so stali nekoč ustanovitelji jugoslovanske katoliške organizacije in njihovi nasledniki na braniku katoliških in narodnih načel. Med viharim odobravanjem je godba zasvirala »Lepo našo domovino«, ki so jo vsi udeleženci poslušali stoje.

Nato je govoril mariborski škof dr. Mihael Napotnik, ki je v ognjevitom govoru sporočil vsem udeležencem svoj pastirski pozdrav ter izrazil svoje veselje, da so se zbrali v tolikem številu, pri čemer je naglašal veliki pomen teh dni za bodoče delo. Burno odobravanje je bilo dokaz, kako so besede mariborskega vladike segle v srce. Po njegovem govoru je zaigrala godba »Hej Slovani!«

Se pred njegovim govorom se je spomnil predsednik dr. Jankovič našega vladarja in prestolonaslednika, tega simbola našega zedinjenja. Občinstvo je vstalo s sedežev in godba je zaigrala: »Bože pravde.«

Dalje je pozdravil dr. Hohnjec dijaštvo v imenu Jugoslovanskega kluba.

Na komerzu so se govorili posl. Vesenjak, škof dr. Jeglič, Amerikanec g. Grdina, škof dr. Sarič, Čehoslovak Dolanský, dr. Leskovar, urednik Žebot, dr. Verstovšek. Govornike so pričujoči burno pozdravljali in jim pritrjevali.

Z nagovorom dr. Verstovška je bil uradni del komerza končan.

Maribor, 30. julija. Danes se nadaljujeje orlovski tekme vrst na višji oddelek in sicer na telovadišču v Teznu. Ob pol 8. uri dopoldne je bila služba božja v stolnici. Ob 8. uri zjutraj se je pričelo zborovanje dijaških ferialnih društev v dvorani Kazine, v Narodnem domu se je nadaljevalo zborovanje srednješolcev, v zavodu šolskih sester pa žensko zborovanje. V dvorani društva kat. rokodelskih pomočnikov se je ob 10. pričelo zborovanje društva slovenskih katehetov. Popoldne ob 2. se je pričela na telovadišču v Teznu tekma vrst za nižji oddelek. Obenem se je nadaljevalo zborovanje katehetov v društvu kat. rok. pomočnikov. Ob 3. uri popoldne je bil v Kazini občni zbor Slovenske dijaške zveze, v dvorani Jug. strok. zveze pa je bil sestanek predstavnikov Jug. kat. dijaške Lige. V zavodu šolskih sester se je nadaljevalo žensko zborovanje. Ob 7. popoldne je bilo v Gambričevi dvorani zborovanje orlovskih delegatov. Zvečer je bil v Götzovi dvorani komerz na čast gostom, v gledišču pa je bila slavnostna predstava Medvedove »Za pravdo in srce«.

Prihod čeških Orlov.

Sprejem Čehov na Jugoslovanskih tleh.

V petek, dne 30. julija zjutraj ob tričetrt na 7. uro je dospel posebni vlak češkoslovaških gostov na prvo jugoslovansko postajo št. 11. Postaja in bližnje hiše so bile okinčane s cvetjem, zelenjem in zastavami. Ob državni cesti so bili postavljeni visoki mlaji s trobojnicami. Na slavalok je bil pritrjen napis: »Prisrčno pozdravljeni v Jugoslaviji!« Obmejno slovensko ljudstvo se je za sprejem Čehoslovakov dobro pripravilo. Dasiravno je bil prvotno vlak namenjen, da dospe na jugoslovanska tla šele proti večeru, vendar se je zbralo na postaji veliko število našega zavednega obmejnega prebivalstva. Špalir so napravili številnim bratom in sestram iz severa naši obmejni branitelji — moške in mladeniči, šentiljski Orli in Orlice ter šolski otroci z zastavicami v rokah. Ob dohodu vlaka, ki je bil ves v zelenju, je ljudstvo došlo goste viharno pozdravljalo. Pred hišo g. Polaka so se nato Čehoslovaki — Orli, Orlice, akademiki, učiteljsvo in ostali gostje — skupno okoli 500 po številu, postavili med špalirjem domačinov

v vrste. Z avtomobili so dospeli iz Maribora člani slavnostnega odbora in Zveze Orlov; predsednik Pirc, Drago Kobi, Pavlin, Žebot, poslanec dr. Hohnjec, dr. Leonard. V imenu šentiljske občine je pozdravil došle brate in sestre g. Franjo Thaler, ki je povdarjal, da kipi srce radosti vsakemu obmejnemu Slovincu in Slovenki, da so nas posetili bratje z daljnega severa, ki so z nami ene misli, enega srca. Nismo dobili sicer obljubljenega koridorja, a Čeh in Jugoslovani v bratski zvezi je tisti koridor, ki bo oba naroda pripeljal do zaželjene ožje zveze. V imenu obmejnih županov in vseh naših organizacij Vam kličem: mili bratje in sestre, dobrodošli na najsevernejši točki Jugoslavije. Za orlovsko zvezo je pozdravil Čehoslovake br. Pirc. Narodni predstavnik dr. Hohnjec je na to pozdravil brate Čehoslovake v imenu Jugoslov. kluba in v imenu naše politične organizacije.

Nato je predsednik češke Orlovske zveze brtt Dolanský predstavil Čehoslovakom voditelja obrambe slovenskih Termopil župnika Evalda Vračka. Čehoslovaki so obmejnega voditelja pozdravljali z veliko prisrčnostjo in navdušenjem. G. Vračko je nato v vznesenih besedah pozdravil došle brate in sestre.

V imenu Čehoslovakov sta odgovorila voditelj katoliških Čehoslovakov v Moravi in obenem zastopnik češke republike profesor dr. Šramek ter Slovak Raška, predsednik slovaškega Orla. Dr. Šramek, slovit ljudski govornik in politik, ki velja med Čehi to, kar sta pri nas dr. Krek in dr. Korošec, je slavil prijazen, gostoljuben sprejem bratov Slovencev ter je povdarjal, da je ravno orlovski tabor v Mariboru početek prave, iskrene pobratimije med obema velikima slovanskima plemenoma. Slovak Raška je povdarjal, da orlovski ideja tudi na tužnem Slovaškem prodira zmagovito naprej in da kmalu ne bo več na Slovaškem sela, kjer bi ne bilo našega Orla. Nato je iz sto in sto grl zadonela močna češka himna: »Kdaj domov muj?« Potem so šentiljske Slovenke pogostile vse goste s svežim pecivom, kruhom, sadjem in raznimi drugimi krepčili. Obdarovale so jih tudi s šopki. Čehoslovaki so bili ginjeni vsled prisrčnega in gostoljubnega sprejema. Slovo je bilo tako lepo, da so se ljudje veselja jokali. Avtomobili so nato po dolini do Maribora spremljali čehoslovaški orlovski vlak. — Prometni kontrolor juž. želez. g. Repič je spremljal vlak od št. 11ja v Maribor in nam je šel povsod zelo na roko.

Sprejem Čehoslovakov v Mariboru.

V Maribor je dospel vlak točno ob 8. uri 15 minut. Pred kolodvorom se je zbrala nebrojna ljudska množica, Orli, Orlice, akademiki, dijaštvo, razna društva in vsi že v Maribor dospeli gostje. Železniška godba je zaigrala orlovsko himno, na kar je član sprejemnega odbora dr. Kovačič v češkem jeziku pozdravil došle brate in sestre. Odzdravil mu je češki poslanec prof. dr. Šramek.

Spreved po mestu.

Na čelu spreveda so bili nosilci čehoslovaških zastav, ki jih je bilo šest. Za zastavami je korakalo predsedstvo čehoslovaškega in slovenskega Orla. Za predsedstvom so bili uvrščeni zastopniki slavnostnega odbora. Nato so sledili štirje čehoslovaški orlovski trobentači. Trobentanje je napravilo na občinstvo radosten utis. Za trobentači so korakale čehoslovaške Orlice, ki jih je bilo okoli 100, za Orlicami je bila uvrščena godba, za godbo je korakalo okoli 200 čehoslovaških Orlov v kroju in več sto drugih gostov iz Češkoslovaške. Nato so stopali naši Orli in Orlice. Tem so sledili akademiki in drugi zunanji udeleženci. Spreved se je vil po Aleksandrovi cesti, Slovenski ulici, Gosposki ulici čez Glavni trg in skozi Stolno ulico na Slomškov trg. Kdor je opazoval to pestro in slikovito množico krepke, čile in samozavestne naše mladine, je moral res biti vzradoščen in prepričan, da naša organizacija ne samo procvita, ampak je postavljena tudi na zdrava, trdna tla. Tu so nasprotniki lahko spoznali, da je njihovo blatenje, psovanje in čivkanje, osobito njih gonja po časopisu prazen nič zaman vpijočega v puščavi.

Na Slomškovem trgu.

Slika na Slomškovem trgu je bila jako bujna. Vzgladna razvrstitev je gotovo imponirala vsemu navzočemu občinstvu. Z okna škofijske palače je pozdravljala Orle in Orlice knezoškof dr. M. Napotnik. Pred palačo so pričakovali Orle jugoslovanski škofje Jeglič, Njarači i. dr. Vzklikanja in pozdravljanja ni hotelo biti ne konca ne kraja. Knezoškof dr. Napotnik je v svojem pozdravnem govoru želel katoliški slovanski organizaciji obilo božjega blagoslova. Nato je ljudska množica zapela slovensko

»Lepa naša domovina« in češki »Kde domov muj« in »Pod Tatrom«. Potem so čehoslovaške Orlice odkorakale med zvoki godbe in burnim obojestranskim pozdravljanjem v odkazano stanovanje v zavodu šolskih sester, Orli pa v vojaško višjo realko.

Sprejem Čehov pred vojaško realko.

Ob sviranju železniške godbe so prikorakali češki Orli pred vojaško realko, za njimi slovenski Orli. Poveljnik vojaške realke polkovnik Jakovljevič v spremstvu častniškega zbora je pričakoval goste ter jih pozdravil z »Dobrodošli bratje Čehi!« V njegovem imenu je Čehi nato pozdravil polk. adjutant v češkem jeziku.

V vznesenih besedah se je za pozdrav in gostoljuben sprejem zahvalil načelnik čeških Orlov. Povdaril je, da so prvi uradni zastopniki Orlov v Jugoslaviji — v obmejnem mestu Mariboru. Načelnik čehoslovaških Orlov je bil zelo vesel in ginen ter je povdarjal, da je vesel, da ima čast prestopiti na čelu svojega krdele osvobodena jugoslovanska tla.

Polkovnik Jakovljevič je povdaril junaštvo Čehov, ki so se s Srbi ramo ob rami pripomogli do zmage in ujedinjenja Jugoslovancev.

Nato je zadonela pred vojaško realko godba, katera je igrala »Bože pravde«.

Čehoslovaški Orli so se nastanili v svojih prostorih in ostali Orli so odhajali z navdušenimi klici: Bog živi! proti mestu.

Tekme.

V četrtek so se vršile tekme za prvenstvo v telovadnici državne gimnazije. Tekme so se izvajale z občudovanja vredno natančnostjo, dasiravno so bili nekateri tekmeči poškodovani v vojni. Uspoštovati je tudi treba moment, da je vezbanje vsled petletne vojne zelo trpelo. Vaje za prvenstvo so se gibale na višini vsake mednarodne tekme. V petek zjutraj so se tekme nadaljevale. Zaključene so tekme za prvenstvo (lahka atletika). Nato je bila zaključna tekma višjih vrst; jeseniške, vrhniške, ljubljanske in sestavljene škofjeloske-tržiške. Te tekme so se vršile na krasno prirejenem telovadišču na Teznu. Dolej se ni znan izid tekem. Za prvenstvo Orlovske zveze sta si enako močna brata Ivan Kermavner (odsek Ježica pri Ljublj.) in Jože Hvale (Vič). Popoldne so se tekme nadaljevale.

Pozdravi zborovalcem.

Pozdrav vojnega ministra.

Vojni minister in adjutant Nj. Veličanstva kralja, general Branko Jovanovič, je poslal predsedniku odbora slovenskega orlovskega tabora naslednjo brzojavko:

Belgrad, 29. julija. Srečan rad! Pozdravljam slovenske Orlove sa »Zdravo! Živel! Službeno; minister vojne i mornarice, počasni adjutant Nj. Veličanstva kralja, general Branko Jovanovič.

Na predsedstvo orlovske zveze so došli med drugimi tudi nastopni brzojavni pozdravi:

Gorica, 26. julija. Usoda, ki je zadela naše domove ni prizanesla naši goriški orlovski organizaciji. Vojna je porušila naše lepe trge in vasi, krute italijanske oblasti pa vse naše kulturne organizacije. Mi, ki že stoletja branimo slovensko zapadno narodno mejo in nismo v teku štirih stoletij odstopili niti pedi naše slovenske zemlje tujcem, smo danes, po takomimenovanih osvoboditeljih narodov, vključeni v verige najkrutejše sužnosti. Zapri so nam šole, uropali zastave, preprečili vsako društveno življenje. Za nas so na razpolago samo še puške, s katerimi Italijani streljajo nedolžne ljudi, in sodi benzina, s katerimi požigajo naše društvene in narodne domove, ter drugo narodno lastnino. V drugačnih razmerah bi poslane goriške organizacije na orlovski tabor najmanj tisoč Orlov, tako pa dojde morda samo ta skromni pozdrav starega Orla.

Pozdravljeni, bratje Orli, pozdravljeni stari znanci iz prireditve v Škofji Loki, Kamniku, Cerknem, Mirnu, Ljubljani itd. Ne pozabite na nas! Pripravljajte dan, ko zasije tudi nam svoboda zlata. K božjemu solncu dvignite krila, večne ljubavi vabi vas žar. Z nebne višine Orla naj sila krivdo in sužnost razbije vsikdar! Nazdar! — Goriški Orel.

Djarkovo, 29. julija. Žalim, da radi naših zaprek ne mogu prisustovati orlovskemu sletu. Pozdravljam prvi orlovski zbor, koji svečanom manifestacijom istice geslo: Sve za vjeru i jedinstvo naroda. — Biskup djarkovački.

Winterthur, 29. julija. Leider verhindert am Kongress teilzunehmen, entbieten allen Teilnehmern herzliche Brudergrüsse. Ein Hoch einer Vereinigung aller katholischer Turnvereine des Kontinentes. Wir

sind dabei. — Schweizerischer kat. Turnverband. Müller, Präsident.

Katehetsko zborovanje.

Katehetsko društvo je imelo danes sijajno obiskano zborovanje. Med drugimi so bili navzoči tudi cerkveni knezi, knezoškof lavantinski dr. Mihael Napotnik, knezoškof ljubljanski dr. Anton Bonaventura Jeglič in sarajevski škof dr. Sarič.

Prvo predavanje je imel tajnik katehetskega društva Anton Čadež, ki je v svojem obširnem referatu osvetil bistveno točko katehetskega delovanja, vzgojo za praktično krščanstvo. Drugo predavanje je bilo o mladini in telovadnih organizacijah. Kaplan Medved iz Jarenine je orisal naloge Orlovstva, ki naj izolika svoje članke za socialno krščanstvo. Kateheti naj skrbe, da bodo Orli tudi verni in umstveno temeljito izobraženi. Po raznih dodatkih in pojasnilih kaplana Šparhakla, kako naj se katehet vede do dela obeh organizacij in obeh naraščajev, je bila sprejeta naslednja resolucija:

»Duhovniki zbrani na katehetskem zborovanju dne 30. julija 1920 v Mariboru, obžaljujoč škodljive vplive krščanstvu sovražnih organizacij na mladino, soglasno izjavljamo kot svojo vestno dolžnost, podpirati vzgojo krščanskega telovadnega naraščaja. Da se je boj za naraščaj zanesel med šolsko mladino in celo v šolo, najostreje obsojamo in vso odgovornost za pogubne posledice odklanjamo. Delovali bomo na to, da se ta boj čimprej odpravi.«

Zborovanje se je nadaljevalo tudi popoldne. Sprejel se je predlog, naj se osnuje za lavantinsko škofijo posebno katehetsko društvo, za vso Slovenijo pa se ustanovi katehetska zveza. Razgovor je bil še o raznih notranjih zadevah in težkočah. — Zborovanje je vodil profesor dr. Anton Medved.

Vladika dr. Napotnik je ob sklepu dopoldanskega sestanka priporočal zbranim katehetom božjega Prijatelja kot vzornika za delovanje.

Skupno zborovanje akad. počitniških društev.

Ko so Čehoslovaki odšli na stanovanje, se je zbralo dijaštvo v Veliki dvorani kazine. Zborovanje je bilo nastavljeno ob 9. uri dopoldne. Ker pa je zaradi prihoda Čehoslovakov, ki so bili javljeni šele za pozno popoldne, bilo dijaštvo pri sprejemu, se je zborovanje začelo šele ob tričetrt na 10. uro.

Predsednik Slov. dij. Zv. bogoslovec Kordin otvoril zborovanje, pozdravljaj v vznesenimi besedami zbrane akademike.

Predsednik zborovanja Peršuh pozdravljaj prisotne goste zborovanja, g. provincijala jezuitov Kujundžiča, g. konzistorijalnega svetnika Kalana in predsednika hrv. akad. starešinstva dr. Marakoviča.

Nato so se vršili posamezni referati, in sicer je govoril bogosl. Kordin o akad. ferialnih društvih, med. Flegger o dosedanjem delu na polju ljudske prosvete, bogosl. Ahčin o kulturno-socialnem delu dijaštva na počitnicah ter bogosl. Kordin o edinstvenem programu prosvetnega dela.

Zborovanje, katerega so se vdeležili tudi akademični starešine, je bilo zelo živahno, združeno z zanimivo debato.

Med zborovanjem so prišli v dvorano ob burnih ovacijah trije zastopniki »Češke dij. Centrale« v orlovskih krojih, katere predsednik iskreno pozdravi, nakar odzdravijo gostje s krepkim: »Bog živi!«

Žensko zborovanje.

Zveza kat. dijakinj je imela dopoldne 30. julija v dvorani šolskih sester svoj sestanek. Zborovanje je otvorila predsednica gđc. Mirka pl. Peičič, stud. pharm., s pozdravom na vse udeležence kakor tudi na vse zborovalke dijakinje iz Slovenije, Hrvaške, Bosne, Hercegovine in Čehoslovaške. Zborovanje sta posetila izmed drugih škof dr. Sarič iz Sarajeva in dr. Njarači, grškokatoliški škof. Pri tem zanimivem sestanku so delovale vse posamezne organizacije s svojimi zastopnicami. Najprej se je podalo kratko poročilo kat. org. dijakinj iz Sarajeva, nakar je gđc. Aleksič, namestnica mariborske kat. zveze dijakinj prečitala položaj naše že dobro razvite organizacije. S tem poročilom je podala vsem hrvaškim organizacijam nekaj pregled o delovanju mariborske organizacije pri sejah in pri sestankih, kakor tudi, kako da so se razvile posamezne sekcije v naši družbi. Nato so nastopile zastopnice posameznih organizacij, ki so podale poročilo, kako so se ustanovila in razvila pri njih kat. dij. društva, kakor zastopnice organizacij iz Osjeka, Sarajeva, zagrebške realne gimnazije, Senja, Ljubljane, zagrebške srednje šole, Požege, Karlovca in Gospića. Videlo se je, kako lepo cvete delo katoliške mladine, kajti organizacije so že

daj zelo razvite in štejejo veliko članov, e samo mariborska dijak. organizacija ob- ega 125 članic in družba iz Požege 74. Pri ebatih pa se je še posebno pokazalo akšno navdušenje je med kat. dijakinja- ni in kako poizkušajo najti najboljša pota, i vodijo do cilja. Po poročilih posameznih at. dijakinj je še govoril škof dr. Sarič o redmetu: »Kaj je duh organizacije«. — Ÿudi gđc. Šušterič, obiskovalka ljublj- kega učiteljskega, je razpravljala teoretično prav lepih besedah o vprašanju: »Kako e treba voditi organizacije«.

Popoldne ob treh se je nadaljevalo ensko zborovanje v zavodu šol. sester. gđc. Zupčeva je predavala o ženskem rpašanju. Predmet se je osredotočil v rpašanju, ali spada ženska v politiko. Govornica je poudarjala, da ima ženska po akonu svoje pravice, prav tako kakor noški, in zahtevala: »Dajte vsakomur, kar nu gre«. Predavateljica je med drugim udi omenila, da je ženstvo najbolj obč- ilo grozote svetovne vojne. Sedaj, ko je reba odločevati o usodi svojega naroda, a bi morale molčati? Tudi iz ozira na vzgojo mora ženska dobiti volivno pravico. Ga govor je bil od vseh strani sprejet in pozdravljen z navdušenimi živio-klici.

Ga. dr. Pivčeva je nato primerjala mladi ženski pokret z našo mlado državo, gđc. učiteljica Ivka Marušičeva pa je pre- davala o vprašanju, kdo je ustvaril hrvat- ski narod. Od žene je odvisno, kakšen bo narod.

Sestanek je zaključila gđc. Mirka pl. Pejčičeva. Prav pristrčno se je zahvalila vsem, ki so sodelovali pri organizaciji di- jakinj, in je prosila, naj ponesejo navno pridobljene ideje med svoje ljudstvo in poročajo, da tovarišice ne spé, ampak krepko delujejo.

Občni zbor Slov. dijaške zveze.

Popoldne ob 3. se je vršil v dvorani Kazine občni zbor Slovenske dijaške zveze. Predsednik Kordin je podal kratko zgo- dovidno o petnajstih letih njenega obstoja. Dne 9. avgusta l. l. se je Slovenska dijaška zveza na novo poživila. Delovati je začela z vsemi silami za dijaške zadeve, trudila se je, da ljubljansko vseučilišče začne z rednimi predavanji, da se ustanovi aka- demska menza in da se ustanovijo drugi njeni predpogoji za dober gnotni položaj akademskega dijaštva. Tudi prosvetno je v ozkih stikih s Slovensko krščansko so- cialno zvezo storila mnogo, zlasti za Prek- murce. Slovenska dijaška centrala je pod njenim okriljem predstavljala vodstvo katoliške srednješolske dijaške organiza- cije.

Potem so sledila poročila odbornikov in posameznih podružnic.

Med zborovanjem so prišli v dvorano, burno pozdravljeni češkoslovaški akade- miki. Pozdravil je navzoče v njihovem imenu predsednik češkoslovaške katoliške dijaške centrale Rostočil. — Nekatero toč- ke društvenih pravil in poslovnika, ki ni- so bile več umestne, so se črtale, dostavile pa nove, času in razmeram prilagodene.

Predsednik je prečital nato brzojavne pozdrave Jugoslovanske katoliške dijaške lige ter ministra dr. Korošca, kar je iz- zvalo velikansko navdušenje.

Končno so zborovalci sprejeli sedem resolucij, med temi, da se minister dr. Ko- rošec izvoli za častnega člana Slovenske dijaške zveze.

Zborovanje predstavnikov J. K. D.

Popoldne ob 4. uri se je pričelo v prostorih Jugoslovanske strokovne zve- ze zborovanje Jugoslovanskega katoliške- ga dijaštva.

Zastopano je bilo celokupno moško in žensko dijaštvo po svojih predstavi- lkih. Podala so se poročila posameznih od- bornikov, ki so bila sprejeta z odobravan- jem na znanje. Iz teh poročil je razvidno, da je bila liga v oskih stikih z vsemi or- ganizacijami in društvi ter jim dajala po- gon za delo. Liga je izdajala lista »Luč« in »Zoro«, ki sta dostojno vršila svojo nalo- go. Največji uspeh društvenega delova- nja je bila prireditev sestanka v Mariboru. Odbor se je boril z mnogimi težko- čami, vendar pa ni omagal in korakal krepko naprej v dosego svojega cilja. V Mariboru se nahaja danes preko 2000 di- jakov in dijakinj. Na sestanek je prišlo tudi pet zastopnikov češkoslovaške kato- liške akademske lige, ki so bili pristrčno sprejeti.

Prihod gostov in sprevod.

Nebrojna množica ljudstva je ves dan oblegala kolodvor, kamor so prihajali gostje z rednimi in izrednimi vlaki. Veliko zanimanje je vladalo za prihod Prekmur- cev, Muropoljcev, Ljutomerčanov in Med- murcev. Ker so Nemci pokvarili progó preko Špilja, so se ti gostje morali peljati preko Lendave, Čakovca in Pragerskega. Bilo jih je nad 700, med njimi tudi orlov- ska konjica z Murskega polja.

Veličasten je bil sprevod, ki se je stvaril pri kolodvoru in se nato pomikal po mestu. Povorko je otvorila konjica, po- čem je korakala godba, sledili so Orli v

kroju, Orlice v nepreglednih vrstah, za njimi narodne noše. Za Maribor je bilo to posebnost. Več tisoč Orlov v kroju! Taka, izredno organizirana masa je že sama na sebi to, kar se naši nasprotniki najbolj beje. Sprevod se je pomikal po Aleksan- drovi, Slovenski in Gosposki ulici na Glav- ni trg, odtod pa skozi Stolno ulico na Slomškov trg. Impozanten je bil sprevod. Novodošlih Orlov, konjice in gostov iz Hrvatske je bilo okoli 5000 oseb. Sprevod se je nato razšel na odkazana stanovanja.

Maribor, 30. julija. Ker so vstopnice za koncert »Ljubljane«, ki se vrši jutri v soboto zvečer v Goltzovi dvorani, že vse prodane, se bo koncert »Ljubljane« po- novil na splošno željo udeležnikov orlov- skega tabora ter mariborskega občinstva v nedeljo 1. avgusta ob 8. uri zvečer v istih prostorih.

Iz zasedenega ozemlja.

z Nov udarec za tržaške Jugoslovane. »Vsled zelo hitrega razvoja Delavskih za- drug so postali nezadostni prostri, kj jih zavzemajo sedaj zadruge v ulici sv. Fran- čiška št. 21—23. Po zelo dolgih prizadeva- njih se je končno rešilo tudi o vprašanje in za kak mesec se osrednji sedež zadrug oreseli v poslopji št. 20 na Aquedottu in št. 21 v ulici Cesare Battisti, ki so ju za- druge kupile v ta namen.« — Tako je po- ročal nedeljski »Lavoratore« v precej skri- ti vesti med tržaškimi vestmi. Marsikdo tržaških Jugoslovanev niti zapazil ni te vesti, a če jo je tudi čital, gotovo ni ve- del prvi hip, kaj pomenja. In vendar pravi ta vest, da sta naše šolsko poslopje na Aquedottu, kjer sta bili do prihoda La- hov nameščeni deška petrazrednica in de- kliška osemrazrednica, ter poslopje v Bat- tistijevi (Stadionovi) ulici, kjer ima v pri- tličju Tržaški Sokol svojo telovadnico in je imela prej v prvem nadstropju sloven- ska trgovska šola svoje prostore, za vedno izgubljeni za nas, ker ste prešli v last la- ških socialno-demokratskih delavskih za- drug. Obe poslopji ste bili last naše Tr- govsko-obrtné zadruge, ki se je po raz- bitju svojih uradnih prostorov v hiši ti- skarne Edinosti 4. avgusta l. l., preselila v prostore bivše Trgovske šole, ki je bila za- prta od laške okupacije sem. Enako je bi- la zaprta tudi šola na Aquedottu, kjer so istega 4. avgusta l. l. laški izgredniki raz-abili in uničili šolsko opremo, kabinete, knjižnico in knjižnico učiteljskega društva. Trgovsko-obrtna zadruga ni dobivala za poslopje nikakršne najemnine, a menda se je tudi bila fašistovskega naskoka in raz- dejanja. Zato je prodala obe poslopji. Tako smo tržaški Jugoslovani tudi za primer, da bi nam vlada dovolila slovensko šolo v mestu, ostali brez šolskih prostorov. In pravijo, da ni moglo biti drugače, ker se ni nihče brigal za stvar, Trgovsko obrtna zadruga, kot manjši denarni zavod, nave- zan na članstvo, izhajajoče iz manj imo- vitih slojev, pa sama ni mogla več trpeti vedno naraščajoče izgube. Govorilo se je že gotovo več kot pol leta, da mora priti do prodaje, ali močnejši očitvidno niso ho- teli, slabejši pa niso mogli, tam zunaj pa se za kaj takega sploh nihče ne zmeni. Konec je potem moral biti tak, kakor je res prišel. Živela jugoslovenska vzajem- nost!

Štajerske novice.

š Zdravilišče Dobrna pri Celju: 23. t. m. so priredili tukajšnji zdraviliški gost- je v topliški dvorani koncert v prid tukaj- šnji ubogi šolski mladini. Prirediteljskemu odboru, sestojecemu iz Srbov in Hrvatov je načeloval g. Stošič iz Belgrada, znan že iz lanskega leta, kot vnet Jugoslovane. Vzpored koncerta sta obogatila s sodelo- vanjem znani solist dr. Gvido Serneč in operna pevka gđc. Levova iz Zagreba, ki se sedaj mudita kot zdraviliška gosta v našem idiličnem kopališču. G. dr. Gvido Serneč nam je zapel Vilharjevega »Mor- narja«. Spev je bil prožet z globokim ču- stvovanjem. Njegov sonorni glas se je naši akustični dvorani izvrstno akomodiral. Operna pevka gđc. Levova je s svojim než- nim bogatim glasom v prvem hipu pridob- bila srca vseh navzočih. Biničkega: »Da su meni oči tvoje« je zapela s tako globoko čustvenimi toni, da so hipno elektrizira- ne duše občinstva zavibrirale v radost- nem vzhicenu. Poklonjeni so ji bili krasni šopki od odbora in zdraviliških gostov. Splošno je zahotela publika, da jo čuje še in še; obljubila je, da priredi v kratkem samostojen koncert. Gđc. Levovo je s fino diskretnostjo spremljala na glasovirju gđc. Jelica Subotič iz Belgrada. Njeno igranje se ponaša z izborno tehniko in čustvenim proizvajanjem. Pri letošnjih prireditvah je vselej radevolje in blagohotno sodelovala v prid naši ubogi šolski deci. Bodj ji tem potom izrečena naša iskrena zahvala. — Deklamacija gpe. Stošičeve »Kad svoju vojsku predvodi kralj« je žela obilo aplav- za. Mešani zbor pod izbornim vodstvom lukajšnjega šolovodje, znanega pevovodje g. Belana Schmidta je zapel Schwabovo:

»Slanica« in »Oglarčka« prav ljubko in pristrčno. Koncertni komadi vojaške god- be so bili splošno zadovoljivi. — Po kon- certu se je plesalo kolo. — Prireditev je izvrstno uspeła.

š Umrta je 27. julija v visoki starosti gospa Katarina Cvenkel, mati trgovca Antona Cvenkla v št. Petru v Savinjski dolini.

Ljubljanske novice.

lj »Grafenauerjev večer«. Gosposvet- ski zvon priredi dne 7. avg. ob 8. uri v ve- liki dvorani hotela Union »Grafenauerjev večer«. Proslavili homo na kratko 60 let- nico Grafenauerjevega življenja, ki je ob- stajalo samo v boju in žrtvih za svoje lju- be Korošce. Čisti dobiček Grafen. večera bo pa zopet posvečen Korošcem, t. j. ple- biscitu. Zato so vsi rodoljubi in rodoljub- kinje ter prijatelji koroških Slovencev sr- čno vabljeni. Na sporedu so govori, godba in petje. Vrši se pri pogrnenih mizah. Prostovoljni prispevki se hvaležno sprej- majo v plebiscitne namene. — G. Z.

lj Pozor dobrovoljci! Vsled jako va- žnega dnevnega reda se pozivljajo vsi do- brovoljci, ki se nahajajo tačas v Ljubljani, da se zanesljivo udeleže sestanka, ki se vrši v ponedeljek 2. avgusta ob pol 9. uri zvečer v društvenih prostorih.

lj Produktivna zadruga čevljarjev za Slovenijo naznanja svojim članom pred- ajo usnja v ponedeljek od 2. avgusta ob 3. uri popoldne, Sp. Šiška 30. (k)

lj Preprečena nesreča. Dne 27. julija je vozil ob tričetrt na 6. uro po Karlovski cesli voznik Alojzij Zajc voz električne železnice. Kar prično ljudje glasno klicati: na križišču Karlovske ceste in Ceste za Gradom je namreč priletela dveletna de- klica Emilija Živičeva na tir v trenutku, ko je dirjal voz proti njej in bi se bila go- tovo zgodila strašna nesreča, če ne bi bil voznik tako pazil in v zadnjem hipu usta- vil voz.

Najnovejša poročila.

NENADEN PRIHOD REGENTA V BELGRAD.

LDU Belgrad, 29. julija. Pričakovali so dohod regenta Aleksandra v Belgrad koncem tega tedna. Do tedaj so hoteli do- seči sporazum med obema parlamentarni- ma skupinama glede sestave koncentraci- ske vlade. Nenadoma pa je večerj došel v Belgrad regent naravnost iz Topola z avtomobilom. Njegov prihod se spravlja v zvezo s poslabšanjem situacije z ozirom na razgovore o sestavi vlade.

POTEK VLADNE KRIZE.

Belgrad, 30. julija. Danes popoldne je bila seja delegatov parlamentarne in de- mokratske zajednice dr. Vesniča, dr. Nin- čiča, Pribičevića in Draškoviča radi rešit- ve kabinetne krize. V vseh političnih kro- gih se je z največjo napetostjo pričakoval rezultat te seje, ker je bila kriza sinoči na vrhuncu in ker se je mislilo, da bo Vesnič danes regentu vrnil mandat za sestavo koncentracijske vlade. Po seji so je naš poročevalec razgovarjal z dr. Ninčičem, ki mu je tako-le očrtal položaj: Dosežen je sporazum v vseh vprašanih razen neklih malenkosti in izvedbe agrarne reforme. Dr. Vesnič ne bo vrnil regentu mandata, marveč se bodo jutri pogajanja nadalje- vala, da se doseže končni sporazum. Upati je, da se bo koncentracijski kabinet opet sestaviti.

Belgrad, 30. julija. Po današnji seji sta odšla Vesnič in Ninčič na stanovanje Pro- tičica, da ga obvestita o pogajanjih in da konferirata z njim o izvedbi agrarne re- forme v Bosni in Hercegovini. Pribičević in Draškovič sta šla v demokratski klub, da ga obvestita o novem stanju pogajanj in da dobita nove instrukcije.

Belgrad, 30. julija. Ako ne nastanejo pri jutrišnjih pogajanjih novi zapletljaji, bo Vesnič jutri zvečer predložil regentu ka- binetno listo.

Orlovski vestnik.

Vabilo gojenkam vseh ljubljanskih krožkov, da se udeleže sprejema gostov ob prihodu v Ljubljano, v ponedeljek, 2. av- gusta. Zbirališče pred Ljudskim domom ob 11. uri dopoldne.

Prosveta.

pr Razpis nagrad. — Urednik »Dom in Sveta« razpisuje sledeče nagrade: 1. 400 K za daljši leposloven spis, ki bi obsegal ok. 30 tiskanih strani »D. in S.«; 2. 300 K za slovstveno ali umetniško-teretiški spis v obsegu ok. 15 strani »D. in S.«; 3. 150 K za najboljšo novelico ali satiro; 4. 100 K za daljšo pesem ali cikl pesmi; 5. 50 K za najboljšo lirčno pesem. Pogoji: Glede vsebine in oblike je prepuščena konkuren- tomo popolna svoboda. Za razsodišče bodo merodajne edino umetniške kvalitete pred- loženega dela. Spise, namenjene za konku- renco mora prejeti uredništvo najkasneje 1. dec. 1920. Razsodišča tvorijo: dr. Izo

Cankar, prof. Fr. Koblar in ured- nik. Rezultat se razglasi 15. januarja 1921 v »Slovincu« in v št. 1/2 »Dom in Sveta«, letn. 1921. Pisatelji dobe poleg nagrade še običajni pisateljski honorar.

Turistika in sport.

Nogomet. Zadnji domači rezultati: Ljubljana: Ilirija : Amateure, Graz, 3 : 4 in 4 : 2, komb. moštvo Slovan — Ilirija rez. : Amateure, Graz 4 : 3, Ilirija rez. : »Celje«, Celje 6 : 0. — Celje: Sportverein : »Mari- bor«, Maribor (prvenstvena tekma) 6 : 2, Sportverein : Amateure, Graz 6 : 1. — Natančnejša poročila v današnji številki »Sporta«.

Turistom na znanje! V oskrbovanih kočah S. P. D. ni dovoljeno kuhati seboj prinešenih jedij, ker se s tem poraba šte- dnljnika in oskrbnica samo moti. Samo v izjemnih slučajih sme oskrbnica tako ku- ho sprejeti, gostom pa je absolutno prepo- vedano, da bi sami kuhali. Oskrbnica ima pravico za tako kuho zahtevati z ozirom na stroške, ki jih povzroča preskrbljeva- nje drv, donajanje vode itd., odškodnino od 4 do 10 kron za kuho in osebo. Turisti se naprošajo, da opustijo tako nadlegova- nje oskrbnic, ker s tem tudi potrežbo za druge goste v nered spravljaajo.

Gospodarsivo.

g »Mednarodno društvo za ekonomijo in kmetijsko zakonodajstvo« z namenom, da proučuje gospodarstvo in kmetijsko zakonodajstvo, brani obče kmetijske inte- rese, upostavlja mednarodne prijateljske zveze med kmetovalci, zbira podatke o kmetijstvu in dela propagando za obnovo zemlje, se je ustanovilo v Parizu. — Člani so ali častni in utemeljitelji ali pa pod- porni, redni in vlagatelji. Častni člani po- stanejo tisti, ki so si stekli velikih zaslug za kmetijstvo, utemeljitelji pa tisti, ki so si pridobili po svojem zaslužnem delova- nju priznanje društva. Podporni člani pla- čujejo letno najmanj 20 frankov, redni najmanj 5 frankov in vlagatelji po 2 fran- ka članarine. V posameznih deželah se ustanove pod nadzorstvom glavne uprave podobori. — Društvo izdaja list: Glavni pregled ekonomije i poljoprivred- nog zakonodavstva, služben organ Medju- narodnog društva za ekonomiju i poljopri- vredno zakonodavstvo«, ki izhaja četrtlet- no in se pošilja brezplačno častnim, pod- pornim in rednim članom. Prošnje za spre- jem v društvo, katerim je priložiti kratek opis predživljenja (curriculum vitae) pro- silca, je naslavljati na: M. le Secretaire general de la Societe Internationale d' Economie et de Legislation Rurales, 7, rue de Wallons, Paris (XIII).

g Borzna poročila. LDU Curih, 29. ju- lija. (ČTU) Devize: Berlin 13.20, Holandija 201.25, New York 583, London 21.97, Pariz 44.80, Milan 31.80, Bruselj 48, Ko- danj 94, Stockholm 125, Kristijanija 94.50, Madrid 90.60, Buenos Aires 230, Praga 11.80, Belgrad 31.50, Zagreb 7.80, Budim- pešta 3.45, Varšava 2.95, Dunaj 3.45, av- strijske zigosane krone 3.50. — LDU Du- naj, 29. julija. (ČTU) Devize: Amsterdam 56.50, Berlin 447, Bukarešta 0, Curih 2800, Kristijanija 2650, Kodanj 2650, Stockholm 3500. Valute: Nemške marke 445, rumunski leji 420, belg. lavi 320, švic. franki 2775, franc. franki 1275, italijanske lire 900, angl.funti 615, dolarji 165, carski rublji 296. V prostem prometu: Zagreb 245—262, Budimpešta, plačila v denarju poštne hranilnice 100—114, plačila v žigo- sanih kronah 100—114, madžarske žigo- sane krone 102—114, Praga 373—393, Varšava in Krakov v poljskih markah 93—103, češkoslovaške krone, pettisoča- ki 375—399, manjši bankovci 376—400, novi dinarji 975—1025. — LDU Praga, 29. julija. Devize: Belgrad 267, Zagreb 66.50, Dunaj 25.87, Valute: dinarji 264, avstrijs- ke krone 24.87. — LDU Belgrad, 29. ju- lija. Devize: Pariz 125—128, London 55— 02, Berlin 45.50—46.50, Zeneva 276—285, Dunaj 10.50—10.50, Rim 91—93, Valute. 20 dinarski zlati 24.10—24.20, angleški funti 71.50—75, francoski franki 135—0, dolarji 18.50—18.65, italijanske lire 114 —115, bolgarski levi 41—42, rumunski le- ji 48.50—49, nemške marke 46.25—46.50, češkoslovaške krone 39—40, avstrijske krone 12—12.50.

Aprovizacija.

a Telečje meso. »Vnovčevalnica za živino in mast« oddala je za v soboto in nedeljo to je 31. julija in 1. avgusta slede- čim mesarjem svoja teleta v razprodajo in sicer: Dolničar, Jesih, Kočar, Kraševac, Makovec, Novak, Novljan, Prepeluh, Pre- zelj, Porenta, Rihtar ml., Rihtar star., Zga- njar Josip in Zganjar Anton, Zupančič, Zagmeister dobe po tri teleta; Škerjanc, Škrajner in Zajc Ivan po štiri teleta ter Bizilj, Leben, Ocvirk po pet telet; Šme dobi eno tele. Kilogram telečjega mesa velja sprednjega 19 K ter zadnjega 20 K. Vsaka stranka dobi največ en kilogram mesa.

Trpite na reumatizmu in gihtičnih bolečinah? Vdrženje s pravim Fellerjevim Elza fluidom je takorekoč dobrodejno! 6 dvojnatih ali 2 velik specialni steklenici 36 K.
Rabite milo-odvajajoče sredstvo? Fellerjeve prave Elza kroglice izvirujejo svojo dolžnost! 6 škatlic 18 K.
— Zagorski sok zoper kašelj in prsne bolečine 1 steklenica 6 K. — Zelodec okrepčujoča Švedska tinktura 1 steklenica 15 K. — Omot in poština posebej, a najceneje, Eugen V. Feller Stubica donja, Elzatrč št. 134, Hr. vatsko.

Dr. E. SLAJMER
meseca avgusta ne ordinira.

Dve deklici išče rodbina brez otrok za Crikvenico (Hrv. Primorje) in sicer eno za vsa dela, ki naj bi zaslala tudi kuhati, in drugo staro okolu 15 let kot pomočnico za vsa hišna dela. Reflektira se samo na poštene in zdrave deklice. Plača po dogovoru. Nastop po možnosti takoj ali čimprej. — Ponudbe naj se pošljejo g. Darinski Siefert, Zagreb, Nova vs 1. 3086

Mladenka, brihtna se išče za deželo iz poštene kmečke hiše kot pomoč gospodinjici pri kuhinji, gostilni event, prodajalni. Plača po dogovoru. One ki znajo šivati imajo prednost. Ponudbe pod »Dobra žola« 3015 na upravnistivo Slovenca.

Dvokolesa, nova, kompletna z dobro pnevmatikami od 2200 kron. Pnevmatika po nižji ceni. Fr. Batjel, Ljubljana, Stari trg št. 28. 3096

Tržaške bičevnike naravne, kakor barvane, vse velikosti nudi po nizki ceni. Ivan N. Adamič, Ljubljana. 3080

Dr. Fr. Virant
začasno ne ordinira.
Miklošičeva c. 18/II.

Iščemo kuharico
dobro izurjeno, vljudnega značaja, lepega vedenja, ne premlado, večšo tudi gospodinjstva in voljno sodelovati pri tem po možni značajnosti, in lepega vedenja, v kmetijstvu vseh poslov vajeno, posebno oskrbe krav in prašičev, in voljno v hiši sodelovati. Ponudbe na upravo graščine Kočavas, pošta Startrg pri Ložu, čez Velike Lašče-Novavas, Notranjsko.

Išče se za takojšnji nastop **izprašani kurjač**
kateri se razume na montažo in elektrotehniko. Opravil bo lokomobil ter dinamo. Ponudbe pod »Dolenjsko 3059« na upravnistivo »Slovenca«.

Vžigalice po 55 vinarjev, manje kot zaboj 60 vinarjev, po kron 6,50,
koruzni zdrob po kron 5-50
koruzno moko po kron 5-50
razpošilja dokler traja zaloga I. Rojc, Selo-Moste pri Ljubljani.

Kočija, čisto nova, lahka na 4 peresi in 3 sedeži in koleseji, ravno tak se prodasta. Oba imata oljnate osi. Naslov pove Franc Pirnat, Jarše št. 9, Domžale. 3083

Brezov les
kupi: Tovarna lesnih žebeljev v Tacnu pod Šmarno goro.

Naprodaj ste dve kravi, ena s teletom, ena na času. — Poizvedbe: Fran Kočevar, Vrhnika št. 18. 3077

Garnitura plišasta, lepa, je radi seilitve ceno naprodaj. Naslov pove uprava »Slovenca« pod št. 3088.

Okovi za pohištvo
nabitki iz medenine in vse druge predmete za pohištvo, kakor tudi stavbene okove dobavlja po cenah konkurence glavni zastopnik **Aleksander Skaža**, Ljubljana, Poljanska cesta 54. 3090

STROJI
za izdelovanje, pat. vrtnih stolov, klopi in miz, in sicer kompletna naprava z vsem potrebnim specialnim orodjem se zaradi bolehnosti z licenco vred za nizko ceno prodaja. Pojasnila daje lastnik **Primož Rožman**, mizarški mojster na Glincah b. št. 255, p. Vič pri Ljubljani.

Išče se osem izučeni, neoženjenih **mizarjev**
za tovarno pohištva in lesenih izdelkov. Tovarna pohištva, lesenih izdelkov in orodja, Jurklošter, via Laško, Štajersko.

Obl. konces. informačni zavod Drago Beseljak
Ljubljana Čankarjevo nabr. 5

dobavlja vse kreditne in privatne informacije v tu- in inozemstvu. V abonentu ter posamezno cene zmerne. 6135

Stavbeno podjetje **Tavčar & Svetina**
Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 6 se priporoča. 1844

Galanterijsko in stavbeno kleparstvo, acetilinski in vodni inštalater **Franc Lončar**
Ljubljana, Celovška cesta št. 23 se priporoča cenjenemu občinstvu s točno postrežbo in po zmernih cenah sprejema vsa v to stroko spadajoča nova dela in popravila na cerkvah in stolpih. 2187

Novodošlopripravilo **KADILLO**
se dobi v vsaki množini po nizki ceni pri svečarju J. KOPAČU v Ljubljani GOSPOSVETSKA CESTA številka 90.

Peči
krušne in sobne, kahlice za štedilnike ima v zalogi vedno Ivan Gregorec, Mengeš, 25.

F. Oražem & Jančar
pleskarja
Ljubljana, Breg št. 6.
se priporočata slavnemu občinstvu za vsa pleskarska dela.

„NADA“
tvornica dvopeka
Neumann i dr. Zagreb
Proizvaja: Kekse, diskvit, prepečene in razno pecivo za čaj.
Zastopnik za Kranjsko L. JEŽEK, Ljubljana Stritarjeva ulica št. 7.

Nova hiša se prodaja v Škofji Loki. — Vprašanje na P. Zontar, Kranj. 3023

Pisalni stroj tipa »Hammonds«, dobro obranjen, se prodaja za 4000 K v Kanniku pri Kristofu, Štuta. Kdor ga rabi, naj si ga ogleda. 3063

Cvetlična semena za jesensko setev kakor cinerarije, nageljčki, levkoje, primule, mačhe itd. v lepi izbiri, jamčeno zanesljiva, se dobe pri Sever & Komp., Ljubljana, Wolfova ulica št. 12. 2954

Kupim sveža, cepljena bukova drva francoski vagon, ter vsako množino bukovičev in hrastovih železniških pragov franco postaja, po najvišji ceni. Ponudbe na Franc Drobnič, Laško.

Na prodaj je več lepih starih slik in veliko bronastih figuric in ornamentalnih modelov za cerkveno umetnost, dalje nekaj svečnikov, svetilnic i. t. d. Dobro ohranjen biljard se tudi prodaja v hotelu Trautnik, Ljubljana. 3020

1200 m³ smrekovih hlodov
prodani na Jelovci nad Jamnikom. — Reflektantje naj se zglase pisмено ali ustmeno pri Ivanu Magušar v Lescah, Gorenjsko.

MUHOLOVNIKE
(trakovne) priporoča g. trgovcem Ljubljanska komercijalna družba, Ljubljana, Bleiweisova cesta št. 18.

STENICE in njih zaloga tako pogine, ako uporabljate **MORTIN** steklenica 12 K od zavoda M. Jünker, Zagreb, Petrinjska ulica št. 3, III. nadstr.

Razpis.
St. 15.371.
Mariborska mestna plinarna ima na prodaj 126 m **Mannesmann- cevij**
175 m/m notranjega premera. Posamezne cevi so 4 m dolge in 100 kg težke. Cenjene ponudbe naj se blagovoli vpsolati direktno na mestni magistrat v Mariboru.
Vladni komisar:
dr. Leskovar s. r

Slamnike in klobuke
vseh vrst sprejema v popravilo **FRA-NJO CERAR**, tovarna slamnikov v Stob pošta Domžale pri Ljubljani. — V Ljubljani se sprejemajo isti pri tvrdki Kovačević i Tersan v Prosernovi ulici št. 5, kjer so tudi najnovejši vzorci na razpolago.

PRIRODNI malinov sirup
z rafinadnim sladkorjem okuhan, se dobi po najnižji dnevni ceni v poljubni množini. Nadalje se dobe tudi ekstrakti za umetne soke itd.
Srečko Potnik, Metelkova ulica **LJUBLJANA**
(poprej zaloga Mengliške pive).

Parna žaga Fran Ravnikar
mestni tesarski mojster
Ljubljana, Linhartova ulica št. 25
kupi po najvišjih dnevnih cenah razne vrste okrogli les, kakor tudi cele gozdne parcele.

Ljudska posojilnica
v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6
obrestuje hranilne vloge po čistih **3%**
Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem marca 1919 nad 40 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enstotisoč kron rezervnih zakladov.
Posojila se dovoljujejo na osebni kredit (proti menici) na hipoteke in v tekočem računu.
Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Tovarna Barva vsakovrstno blago.
Jos. Reich Kemično čisti obleke.
Ljubljana, Poljanski nasip 4. Svetlolika ovratnike, zapeljnice in srajce. —
Podružnica: Selenburgova ul. 3.
PODRUŽNICE
Maribor Gosposka ul. 38
Novo mesto Glavni trg
Kočevje št. 39.

Domača torčka. Solidne cene.
Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica št. 9.
Najnovejši kroji. Točna postrežba.
Velika izbira izgotovljene obleke vseh vrst za gospode, dame in otroke. Zaloga vsakovrstnega blaga za moške obleke, površnike in suknje, dalje vata za krojače v kosih in na metre.

Napravo električnih central, napeljava luči, telefonov in zvonil ter vsa popravila te stroke izvršuje točno in vestno tvrdka **Mihelčič & Janežič**
elektrotehnični zavod v Ljubljani, Hrenova ulica št. 18.
Cenjenemu občinstvu se najuljudneje priporoča **Mihelčič & Janežič.**

GONILNE JERMENE
nudi »DRAVA«, lesna trgovska in industrijska deln. družba, Maribor.

Radio termalno kopališče Toplice pri Novem mestu.
Otvoritev sezone 1. majnika. Zahtevajte prospekte!

Les: žagan, tesan, okrogel, smrekov, jelkov, borov, hrastov, jamski les od m 2.50 dolgosti naprej kakor skorje, krajnike in drva kupuje po najvišji dnevni ceni
FR. PAJMAN, CELJE.

Kolesa Pneumatika Bencin
use po globoko znižanih cenah
J. GOREC, Ljubljana,
Gosposvetska cesta 14. — Vegova ulica 8.

GOSPODARSKA BANKA
V LJUBLJANI
posluje začasno v prostorih Zadrúžne zveze, Dunajska c. 38/1.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Spomenu neodrešene domovine

posvečuje pričujoče vrstice o priliki I. slovanskega orlovskega tabora v Mariboru „Slovenska Straža“.

Naša zakletev.

Svet naj ve, tudi Italija: Prej si pustimo iztrgati srca iz teles, kakor da zabimo kdaj na Te, v globoko bol pogreznjena, od nas neizmerno ljubljena neodrešena domovina: Ti mila Goriška, po vojski tako razdejana, a vedno lepa, solnčna, naša; s svojo tisoč let že slovensko Gorico in njeno rajsko okolico; s svojimi krasnimi trgi, ki so Bovec, Kobarid, Tolmin, Cerklje, Kanal, Ajdovščina, Sv. Križ, Komen, Sežana ter njim ob strani stoječe v žalno obleko odete Idrija, Vipava, Postojna ter s pesnikom svojim, pesnikom svobode in domovinske ljubavi in planinske Soče naše Simonom Gregorčičem; Ti naš edini, mučeniški Trst pomorski; Ti grozotno trpinčena jugoslovanska Istra; Ti divjanju sovražnika na milost in ne-milost prepuščena Reka s Krkom in Čresom in našim Kvarnerom!

Ko obhajamo prvokrat praznične dneve svoje mladosti na slovanskem taboru lastne obnovitve v svobodni Jugoslaviji, gledamo v duhu na Te ter Te, o trpljenja polna, z vso ljubeznijo pozdravljamo: Glej svojo molitev pošiljamo k Bogu, da Ti solze obriše in Ti skoraj pomaga do pravice, svobode in združenja z nami; glej, svoje delo darujemo Tebi, svoje mladostne sile hranimo Tebi. Zato ne tuj. Potrpi. Bog je nad nami. Svoje muke Njemu izročaj. Tudi Tebi zasije solnce svobode. Mi bomo zraven. In tedaj, to Ti obetamo, bo jugoslovanska verna mladina svoj veliki dan zopet praznovala — a v Tvoji sredi, ob Soči, v Gorici.

L.: Orli zaslužnjem bratom.

Bratje pod Triglavom, bratje ob Soči, v Brdih, Vipavski dolini, na Krasu, ob naši Adriji: v suženjstva noči, bratje, ne klonite, glavo po koncu: noč se umakne svobodi — solncu!

Bratje pod Triglavom, bratje ob Soči, v Brdih, Vipavski dolini, na Krasu, ob naši Adriji: kdo naj nas loči, ko nam srce v ljubezni je eno in domovini eni rojeno!

Bratje pod Triglavom, bratje ob Soči, v Brdih, Vipavski dolini, na Krasu, ob naši Adriji: Orlov tisoč pridemo, pridemo bratje svobodni, vas osvobodit materi rodni! —

Dr. Jostp Srebrnič:

Izdani in poteptani.

»Narodi in dežele naj se ne premikajo od države do države, kakor da so reči ali kamenček v kaki igri.« Tako je Wilson zaklical svetu dne 12. februarja 1918. In Anglija, Francija in Italija so mu pritrdile.

»Nihče ne sme obvladati ali vladati kak narod, če tega narod sam ne dovoli.« Tako je isti Wilson pri isti priliki za varstvo posebno malih narodov nastopil. In Anglija, Francija in Italija so to načelo proglasile za svoje.

»Ureditev meja Italije naj se izvede z jasno znanimi narodnimi črtami«, je zopet Wilson konkretno določil. In Anglija, Francija in Italija so sprejele tudi to v svoj program.

Prišel je usodni oktober 1918. Na mirno ponudbo nekdanje avstro-ogrske vlade z dne 7. istega meseca je predsednik Zedinjenih držav tudi kot zastopnik Anglije, Francije in Italije v svojem odgovoru 18. oktobra kot pogoj za premirje zahteval, naj si Jugoslovani sami kot sodniki določajo, kaka vladavina in kaka narodna neodvisnost jim zadošča; vsega tega jim nima določati ne on, ne avstro-ogrska vlada, ne kdo drugi; sami naj si svojo usodo določijo. In tedajni minister zunanjih zadev grof Andrássy je takoj nato izjavil, da zahtevo gospoda predsednika Wilsona sprejema.

Amerika, Anglija, Francija, Italija so zahtevale osvoboditev malih narodov. Svobodno naj si volijo kralja in postavijo. Za samoodlobo narodov, za pravico, za svobodo so, tako so ententine države podarjale, pričele vojsko proti nasilju osrednjih velesil. Zmagale so, ker so jim mali narodi verjeli.

Tudi Jugoslovani, tudi Slovenci smo jim verjeli. Dne 19. oktobra 1918 je bil v Zagrebu objavljen manifest, sestavljen v duhu Wilsonovih načel, ter načel Italije, Anglije in Francije — in popolnoma odgovarjajoč Wilsonovi zahtevi z dne 18. oktobra istega leta, ki je bila hkratu zahteva Italije, Anglije in Francije. Z manifestom so proglasili Srbi, Hrvati in Slovenci celemu svetu zahtevo, da hočejo živeti v neodvisni svobodni državi SHS. Torek, 29. oktobra, se je v Zagrebu v saboru slovesno proglasila jugoslovanska država SHS; isti dan smo tudi v Ljubljani slavnostno obhajali svojo osvoboditev in ustanovitev lastne države.

»Navdušeni se veselimo svobode v neodvisni Jugoslaviji«, je pisala tudi »Goriška Straža« še v članku z dne 2. novembra 1918, ko je dan poprej dne 1. novembra 1918 pokrajinski odsek Narodnega sveta v Gorici »V imenu in na poziv Narodne

vlade samostojne jugoslovanske države« prevzel »celotno javno upravo slovenskega dela bivše goriško-gradišanske dežele z njenim glavnim mestom Gorica vred.«

Kako smo tedaj verovali v načela, ki so jih razglasile Amerika, Anglija, Francija, Italija! Kako se nam je zdelo nemogoče, da bi mogel sploh kdo dvomiti o upravičenosti naših nacionalnih teženj...

Sedaj vidimo, kako strašno smo prevarani. Ne po načelih narodne pravičnosti in samoodločbe, ampak po načelih londonskega dogovora z dne 16. aprila 1915, ki so ga tekom vojske skrbno skrivali pred nami, po načelih sile in kupčijske sebičnosti ter nasprotstva do nas Jugoslovancov se je naša narodna eksistenca obravnavala pri »mirovni« konferenci v Parizu. Naše narodno telo so razsekali; najlepše dele slovenskega in hrvaškega ozemlja s 700.000 naših ljudi so odtrgali od nas ter jih prisodili Italiji, da jih zasipa s svojim sovraštvom in brezmejnimi preganjanjem.

Vemo, tudi bratje Srbi trpé radi krivično njim iztrganih bratov v Banatu in drugod; tudi Hrvatje prebridko občutijo svojo Dalmacijo in Reko in Istro; a nam je Goriška in Trst srce, v katero je Italija nož porinila. To strašno krivico, to veliko rano čutimo mi najbolj, noč in dan, povsod...

Težka temna noč počiva nad brati in sestrami v zasedenem ozemlju. Podivjane bande fašistov zažigajo in plenijo nemoteno domove naših družtev ter stanovanja naših ljudi; nihče roparjev ne kaznuje; nihče ne nastopa proti tolovajem, ko kradejo in uničujejo imetje Slovencev in Hrvatov. Pri mirnih procesijah jih napadajo in streljajo nanje; z biči jih pretepajo in palicami, če kako pesem na vasi zapojejo; njih zastave pa pljuvajo, trgajo in teptajo. To je usoda naših bratov, izdanih in teptanih, sedaj, ko Italija slovenskega in hrvaškega ozemlja ni še anektirala. Kaj pa bo šele z njimi tedaj, če bi to ozemlje anektirala?

Težka krivica se nam godi; občutimo jo toliko huje, ker vidimo, kako so nas velesile ne samo varale, ampak naravnost prodale. Prišel bo dan plačila. Bog vodi usodo narodov, to vemo. A da bo ta usoda nam prinesla svetle dni in še neodrešeno domovino v svobodno Jugoslavijo, to je odvisno tudi od našega dela in kreposti. Ideje slavnostnih dni naše mladine v Mariboru nam pričajo, da se naša usoda zida na pravih tleh.

Dr. J. L. Premišljevanje o Goriški.

Demarkacijska črta — plot, ki ga je postavila gospoda v Parizu na pritisk imperialistične Italije — stoji še danes in onkraj nje se odigravajo dogodki, ki vpijejo do neba in kličejo po maščevanju. Od Triglava do morja, od Trsta preko Reke do srca Dalmacije vihiti svoj šovinistični bič velesila svetega egoizma in s požari in uničenjem vseh naših kulturnih institucij hoče dati »odrešenim« krajem pečat in jih proglasiti kot »integralen del« velike Italije. »Kogar bogovi sovražijo, ga udarjajo s slepoto!« S slepoto je udarjena oficijelna Italija: svojih vulkanskih tal ne vidi, jih noče videti; vidi samo »odrešene« pokrajine in ko ne more pridobiti srca zase, hoče z nasiljem strahovati vse, da bi molčali. In moik naj bi bil videz zadovoljstva. Naše ljudstvo molči, trpi in čaka. Prestalo je dolgo dobo vojne in begunstva — ni klonilo. Prestalo je dve leti oku-

pacije, ki ga je bolj zgrabila ko vojna, ker je prinesla suženjstvo in tepta najsvetejše pravice in svetinje — naše ljudstvo ne kloni. Teško in s samopremaganjem gleda in prenaša krivice: srce se mu krči in kremeni in jekleni. Prišel bo čas, ko bo to srce, to tako bridko preizkušeno srce, zakričalo in zapelo zmoglavno pesem svoje pravice na svoji zemlji!

Esetaj emar — prišel bo dan!...

Mora prit!

Goričan ve: izza šestega stoletja je Obsočje njegova zemlja; ve: do Tilmenta in dalje je oral njegov praded zemljo, ko je vstrahoval Langobarde in živel potem z njimi v prijateljstvu. Ve: Na dvoru langobardskih vojvod je vladal njegov jezik.

Goričan ve: med najstarejšimi spomeniki naše besede so imena v Svetoivanškem evangeliju in černevski rokopis govori naš beneški jezik.

Goričan ve: iz njegove ležele je šla blagovest učlovečene besede v slovenski svet in njegova dežela je bila prva, ki se je postavila v XVI. stoletju za čistost in nedotakljivost Evangelija in matere kato-liške cerkve.

Goričan ve: bilo je dvoje beneških vojsk, a Obsočje je ostalo slovensko; ve za troje tolminskih puntov, ki so tragično končali, a je misel ostala in zmagala in zmagaue danes kot si najsmelejši puntar ni mislil.

Goričan ve: bil je pritiskan in brezpraven, a njegova volja je zmagala. Bojeval se je za svoje šole — morali so mu jih dati. Bojeval se je za svoj jezik v uradu, ko so drugod še spali — morali so mu ugoditi. V boju za svoje pravice je vzrastel in v boju je dosegel vse.

Goričan ve: mesto in trg in slednja vas in selo je hotelo več nego je nudila država in zato so zvezetela v mestu in trgu in vasi in selu društva — šole narodne misli, izobrazbe in gospodarskega napredka.

Vse je bilo v najlepšem cvetju — pa je prišla vojna vihra in zamorila vse. V letu deklaracije se je spet vse zgenilo: solnčni žarek lepega upanja je posijal in Goriška se mu je prva odzvala: prvi podpis za ujedinjeno domovino so prišli iz Goriške — ni se strašila bajonetov, ki so stražili — vojno zono. Vse je čakalo in ob polomu je zavladalo veselje — a samo dva, tri dni je Narodni svet predstavljal domačo narodno vlado. Toliko, da so okusili slast svobode in že je nastopil karabinijer.

Slovenska trobojnica in vsi znaki narodne misli so se morali umakniti, dokler niso letos zažareli Ciril-Metodovi kresovi, ki so po naših gorah in gričih svetlo pričali žarko ljubezen in neomajno voljo našega naroda onkraj plota, ki so ga postavili mogočniki. Sledil je pritisk zadnjih dni, ki je hušji od vseh prejšnjih.

Naše ljudstvo se zaveda svoje prošlosti in prenaša ob spomenu nanjo in z vero v bodočnost nezaslizne žalitve in nasilja, ki mu jih zadaja sedanost — včlovečena v arditih in karabinijerjih.

Ena je vera, eno je upanje in v eni ljubezni do ujedinjene domovine živi v njih in naših srcih: Esetaj emar — prišel bo dan!

Bratje Orli! V veselje vašega dneva bodi to premišljevanje, ne da bi Vam grenilo slavnostne dni, temveč da Vas prevzame in sklenete biti avantgarda narodne misli, ko pojde za naše zaslužnjene brate, ki čakajo! —

Primorje:

Klic zaslužjenih.

Bratje, o vi svobodni, sredo 14. julija zvečer, ko je solnce zašlo, saj ste videli listo krvavordečo zarjo ol južno zapadnem nebu, in nad zarjo siv oblak, ki je šel do neba in vpil, vpil...

O bratje, tisti siv oblak ni bil oblak, bil je dim, ki se je dvigal iz našega Narodnega doma v Trstu in iz naših domov po Istri, in tista zarja ni bila zarja, bil je žareč plamen, ki je razjedal naš Narodni dom, Z bombami, z bencinom, s petrolejem ga je zažgala druhal, ki je bila prišla z belo zastavo od onstran morja, češ, svobodni ste, pa nam je, nedolžnim, neoboroženim, onemoglim, prinesla smrt, nam vse šole odvzela in nam končno naš Dom zažgala in uničila...

O bratje, kako nam je hudo! — In ponedeljek, dne 5. julija ko je solnce od Vaših planin hitelo proti našemu tužnemu Krasu, saj ste videli na zapadni strani neba črno raketo, ki je siknila do neba in vpila, vpila...

O bratje, ta raketa ni bila raketa, to je bila naša srčna kri. Mirno in svečano smo v goriški okolici hoteli praznovati sv. Cirila in Metoda, v cerkev smo šli s svojo zastavo, ki je govorila, da smo Slovenci. In tedaj, na nas mirne, nedolžne, neoborožene se je navahala oborožena tolpa divjakov, in streljali so na nas, da so padali na tla naši dečki in fantje in moške; njih srčna kri je tekla in v črnem curku je siknila do neba in vpila, vpila...

O, bratje, kako nam je hudo!

Dr. J. Pregelj:

Prošnja pozabljenih.

Svetli Gospod, gospodar naš jasnih, zemelj čuvaj ob Bosni, ob Savi, in ob Moravi in Dravi in Raši, knežji pastir plemen slovenskih, naše pesmi sladki up! Ki si združil dom in domove, ki si iz slave zrastel v ljubezen, in objemaš vse svoje sinove in caruješ vsem zemljam po pravdi, čuj nas od Soče! Nismo siti, nismo bogati, nimamo nego solnce nad nami! Sije nam, plodi nam, sužnjim nam sije, materam-sužnjam, deci nesvobodni iz ure v uro, iz mraka v mrak — Svetli Gospod, ne zabi Pozabljenih; v uri, ki pride, vstani in pridi! Vstani in pridi kot kraljevič svetli, ki je bojeval pravdo pravice, pravdo vsepravedno vdovi in deci, bratom, sestram in slavi svoji... Svetli Gospod — naše skale kričijo, svetli Gospod — naše vode so kalne svetli Gospod — naša žalost besni, naša ljubezen tuli ko zver! Pridi, maščuj.

M. I. Mal:

Zgodovinska pravda.

Italijanski pisatelj in publicist Angelo Vivante je dve leti pred svetovno vojno razpravjal o jadranskem vprašanju in laškem iredentizmu. Pri nepristranskem obravnavanju je prišel do zaključka, da njegovi rojaki pravzaprav tostran Adrije in Soče nimajo ničesar iskati. Kajti pravih Italijanov na tej strani ni in kar jih je, je

le proizvod nasilnega politiliziranja in vse tozadevne aspiracije prenapetih vročekrvnežev hranijo v sebi kali usodepolnih zapletljivcev.¹

Zgodovinsko nepobitno dejstvo je namreč, da so pred več ko trinajststo leti posedli naši predniki ne le obširne panonske ravni ter sive vrhove gorskih velikanih še daleč od snežnega Triglava na zapad, — tudi ob sinjemodri Adriji je postavil naš rod svoje straže ter jih pomaknil daleč notri v furlanske nižine. Že papež Gregorij I. († 604) je bil v skrbeh, ker so stali stari Slovenci na pragu Italije. Langobardski pisatelj Pavel Dijakon († 799) nam ve poročati o mnogih vročih bojih, ki so jih morali izvojevati furlanski vojvode s sosednjimi Slovenci, ki so, kakor toliko in toliko drugih narodov, silili in želeli na topli in solnčni jug. Okoli leta 664. so se hoteli Slovenci polastiti mesta Čedad, a so bili premagani pri mostu nad reko Nadižo, kjer še danes teče jezikovna meja med Slovenci in Furlani. Ostanki teh Slovencev so današnji beneški Slovenci, ki so skozi celi srednji in novi vek pod upravo beneške republike uživali dokajšnjo avtonomijo: živeli so po lastnih postavah in so si prosto volili svoje županske sodnike, ki so pisali razsodbe v slovenskem jeziku.

Globoko doli po furlanski ravnini so se po vaseh, ki so v viharnih časih divjega preseljevanja narodov izgubile svoje prebivalstvo, naselili mirni slovenski poljedelci. Tako nam poroča listina iz l. 1031., 1176. in 1177., da je bila vas Meretto blizu Palmanove razdeljena v slovenski in furlanski del. Okrog leta 1181. je živel aedaleč od reke Tilmenta v vaseh Zompicchia (takrat zvana Mala Scimpiccia), Beljan (Beano) in Pantijanik več kmetov s pristnimi, lepimi staroslovenskimi imeni kot n. pr.: Dragovit, Stojan, Ivan, Beliša, Predislav, Stane, Zdegoj, Dragoslav, Bilstav, Budenec, Vitigoj, Sujce, Goste, Kos, Lastigoj, Dobrogoj in Zdestan. Blizu Cervinjana je živel isti čas v vasi Perteole slovenski kmet Dobročajen, v Altore pa Mestibor in Svemir. V Talmasonih, južno od Campoformija, v Martinjaku in Morteljanu se del mesta še danes imenuje slovensko predmestje, borg dei Slavons. Tudi razna krajevna imena po današnji Furlaniji pričajo o nekdanji slovenski naselitvi (n. pr. Passian Schiavonesco, Belgrado, Lonca, Gorizzo itd.).

Iz leta 1475. imamo vest, da je bila slovensčina »domača jezik« nižjega ljudstva v Vidmu. Furlanski zgodovinec Nicoletti (umrl 1596) pravi, da so v srednjem veku po furlanskih vaseh govorili več slovenski nego furlanski. »ker ta jezik je bil takrat še neomikan in zlodonec«. Zanimivo bo tudi zvedeti, da ima slovensko ime prvi furlanski pesnik Jan. Jos. Busiz (= Božič).

Če je bil že slovenski živelj tako močan in vpliven po današnjem Furlanskem, moramo reči, da je bil tostran Soče, kot še danes, edino merodajen in brez vsake tuje pimesi. Ko se leta 1001. prvokrat v zgodovini navaja naša Gorica, se že takoj takrat izrečno in s povdorkom pripominja, da se kraj zove le s slovenskim svojim imenom. Iz poznejših časov nam je ohranjenih mnogo imen goriškega prebivalstva, ki nam vsa dokazujejo, da je bilo isto slov. pokolenja. L. 1377. se imenuje sedanji glavni trg v Gorici s pravim, še danes veljavnim nazivom: Travnik. Primož Trubar je pridigal slovensko tudi v Gorici in Trstu.

Tudi kršna Istra je bila od vsega početka naseljena s Slovani. Že leta 804. so se na zborovanju na rižanskem polju pritoževali meščani istrskih obmorskih mest, da jim poganski Slovani orjejo njihove njive, pasejo na njihovih pašnikih in kosijo njihove travnike. Veliki humanist Enej Silvij, poznejši papež Pij II. (umrl 1464) piše koncem srednjega veka, da so Istro takrat kratkomalo imenovali Slavonijo, ker je bila v pretežnem delu po Slovani naseljena in je po njegovem zatrdilu že takrat tudi po obmorskih mestih vsak meščan slovensko govoril in razumel.

Mogočna beneška republika si je sicer fekom časa podvrgla vsa trgovska pristanišča od Pulja pa do Kopa. Mesta so se sicer branila na vse kriplje beneške nadvlade, a pomagalo ni nič. Kajti Benetke so se hotele znebiti vsakršne trgovske konkurence in so zato s kruto silo uklonile uporne občine, ki so bile tako obsojene v gospodarsko propast in pogin.

Da bi se izognil slični usodi, se je Trst leta 1382. prostovoljno podvrževal Habsburžanom, kjer je v slovenskih in ostalih avstrijskih deželah našel svoje naravno trgovsko in kupčijsko zaledje. Kajti vsa benečanska Istra s Krasom do Devina je bila notri do francoskih vojsk združena s Kranjsko vojvodino. Če dalje pomislimo, da so Goriško nekdanji vladali goriški grofje, in da je Trst pošiljal svoje odposlance h kranjskim deželnim zborovanjem, potem nam postane jasno, da govorijo nam v prilog ne-le narodnostne razmere, mar-

več tudi cel potek zgodovine teh danes pod laškim jarmom zdihujočih pokrajin, ki niso bile nikdar in nikoli del kake laške vladavine. Politična in kulturna usoda teh krajev je bila vsekdar združena z ono ostalih slovenskih dežel.

In do danes Lahij kaj takega tudi nikdar zahtevali niso. Prvi ministrski predsednik združene Italije Alf. Lamarmora je hotel le Benečijo in Trentin do Bolcana, našega slovenskega Primorja s Trstom pa ne, ker je dobro slutil v taki zahtevi bodoče težke spore in zapletljaje.*

Nehote se človek pri današnjih laških divjaštvih in barbarstvih spominja na hude boje, ki jih je imela beneška republika uprav pred 300 leti, ko so bili z njo v borbi na življenje in smrt senjski Uskoki — Srbi za prostost prvotne na Jadranskem morju. V temni predslutnji toneče veličine so postopali Benečani takrat tako okrutno, kakor niti Turki ne (non tralasciato aleun atto di crudeltà turchisca, indegna del nome veneto et italiano) kot prvi tržaški škof. Takrat je mala pešica Hrvatov in Slovencev pri Trstu tako natolkla benečansko armado, da so vojaki v brezmejnem strahu bežali na ladje in se niti braniti niso upali. Naši pa so zaničljivo klicali za njimi: Aspettate signori! Aspettate signori!

Pravijo, da se tudi zgodovina sama ponavlja in obnavlja. Pred tremi stoletji so se Srbi, Hrvatje in Slovenci borili za prostost Jadrana in ni morda daleč čas, ko bodo trije bratje želeli poravnati starodavne račune. Kadar se bo dvignil dvojavni beli orel s posavskih in donavskih nižin, da pohiti v ponosnem vzletu zaeno s plantinskim Orlom na solnčni jug, takrat »aspettate signori!«

* Povdarjal je: »So per caso Trieste appartenesse all'Italia, quel possesso sarebbe per il nostro regno pieno di difficoltà e di gravissimi pericoli.«

DRAB: Gospodarski pogin naše Goriške.

Zla sreča spremlja naše Goričane. Prestali so vse vojne grozote v domovini, prenesli vse gorje begunstva po Avstriji in Italiji, in ko so se vračali v opustošena domovja, zadelo jih je najhujše: zašli so pod tujčev jarem in zgubili zlato prostost, ki jo ve ceniti samo oni, ki je kdaj skusil suženjske verige, ki so jih prinesli zavratni sovražniki v imenu svobode in kulture! Z laškimi gospodarstvom se je pričela v nesrečno Goriško seliti tudi pristna in značilna laška posebnost — miseria, gospodarska beda in gnotna propast ljudstva. Moderne in visoko kulturne Italije značilna posebnost je svetovno znana: vsaj tristo jih mora robovati in gladovati, da živi eden razkošno in kulturno!

Ta kultura sili v našo solnčno Goriško, ki je imela do vojske veselo in cvetoče gospodarsko življenje, odgovarjajoče vedremu značaju Goričanov in zdravemu prijetnemu podnebnju goriške dežele. To kulturo je prinesla v naše kraje ona slavna zmagovita laška armada, katere častniki občudujejo naše bosonoge kmečke punce kot učiteljice, ker se sami v svojih visokih kulturnih težnjah še niso vtegnili seznaniti z umetnostjo čitanja in pisanja!

Od kulturne in politične strani je pritisk »zmagovalcev« na »premagance« prekanjen in brezobziren, a manj uspešen, ker so naši Goričani politično probujeni in kulturno mnogo bolj izobraženi od novih gospodarjev. Tembolj nevarni je za obstoj našega naroda izpremenjeni gospodarski položaj. Ako ostane naša Goriška v mejah Italije, je nje gospodarski pogin gotov iz dveh razlogov:

1. Slovenska Goriška je po vojski uničena kakor malokatera pokrajina. Najlepši in največji trgi in vasi so porušeni, pokrajina je od Mangarta do morja po najboljših kulturnih krajih za desetletja opustošena. Gotovo dobi Italija iz skupnega sklada dovolj sredstev za upostavo po vojski opustošenih ozemelj; in obljub dajev v tem pogledu tudi dovolj. Kako bo Italija v resnici našo Goriško odškodovala, so vsi resni poznavalci Italije na čistem. Očividci, — naši begunci so se o tem prepričali v Mesini. V Mesini, ki je bila pred desetletjem po potresu porušena, je še danes groblje, ljudje bivajo še vedno v barakah. Izginilo pa je med tem še celo onih 18 milijonov lir mirovne vrednosti, ki jih je, ne Italija, marveč ves svet zbral za upostavitve Mesine! Ljubezen laške uprave do slovenske Goriške pač ne bo hujša...

2. Goriška je že pred vojsko imela svoje gospodarsko življenje naslonjeno na sosesčino. Le manjši del Goričanov se je svoj živež izvečine doma, ssuin.et-zj m mogel baviti s kmetijstvom v tolikem obsegu, da je naravnost od njega živel. T o l m i n s k i k m e t j e ob Soči, Idriji in Bačji in sosednjem hrubovju so pridelovali svoj živež izvečine doma, hkrati pa jim je živinoreja krila druge potrebščine. Tem

kmečkom vsaj bližnja bodočnost ni tako črna kakor drugim.

Kmet v goriški okolici je prav dobro uspeval, ker je gojil na malem svojem zemljišču obilo vrtnih in zgodnjih poljščin, ki jih je zlahka in za dober denar spravil v bližnji in daljni svet. Odsej bo položaj skrajno neugoden, bližnji in najboljši trg mu je odrezan, drugod bo brezuspešno tekmoval z laškimi vrtnicami in poljskimi pridelki.

Isto velja za Vipavce in Brice še v večji meri; njih zgodnje sadje in vino — glavna pridelka — sta imela ravno v bližnji Sloveniji najboljši odjemalce. Umevno je, da se naših goriških in vipavskih vinogradnikov in sadjarjev polšača obup!

Goriška okolica je bila že od nekdanj zelo gosto obljubena, zato se je pridno in delavno ljudstvo pečalo z raznimi dobičkanosnimi obrti. Solkanska mizarška obrt je slula po vsi Levantii, usnjariji in čvljariji iz Mirna in okolice so imeli istotako obilo odjemalce, doma in v Dalmaciji. Solkanski mizarji že zdaj čutijo nedostajanje lesa, zato se njih obrt ne bo mogla povspeti na prejšnjo višino. Mirenski kozarji in črevljariji ne bodo imeli več toliko surovini na razpolago, tudi trg za njih izdelke se je zelo skrčil. Trepka usoda čaka renške in šempaske zidarje, ki so ravno v Sloveniji in Bosni imeli obilo zaslužka. Drvarji s trnovske planote so hodili kot sezonski tesarji v slavonske in bosenske gozdove in prinašali domov lepe zaslužke. Banjškarji so bili na glasu kot večji graditelji cest, železnic in vodovodov, zdaj bodo morali tekmovali povsod z laškimi delavci. Skromni Kraševci ni mogel živeti od pičle svoje zemlje v neznahtnih kotlinah sredi skalnatih goličav, toda zaril se je globlje v rodno skalovje in ril in klesal iz nje znani kraški mramor, ki so z njim gradili palače v Trstu, Ljubljani, na Dunaju in v Budimpešti. Klesarska-kamenarska obrt, razširjena od Sežane do Nabrezine, je začela pešati, ker je kraški mramor zadol ob nevarnega tekmeča — umetni cementni kamen; toda vstrajno marljivo Kraševci si je takoj poiskal nadomestila za svoj zaslužek, delal je v veleindustrijskih podjetjih v Trstu in Tržiču med tednom, ob nedeljah pa počival pri svoji družini na Krasu. Zdaj pa se vsiplje iz Italije neprestano roj za rojem laških sestradancev v slovensko ozemlje in odjeda rodni domačinom zadnjo skorjico! Tujec ima v tuji oblasti vso oporo in pomoč, domačin je na svoji rodni zemlji politično brezpraven, gospodarsko oropan!

Iz gorenje kratko, a verno očitane slike gospodarskega položaja v nesrečni Goriški je razvidno, da je Goriška dobro uspevala, dokler je imela neomejen stik z bližnjimi pokrajinami, ker je tja pošiljala in dobro prodajala pridelke s svojih vrto, polj, vinogradov in sadovnjakov in ker je izredno pridni Goričan kot zidar, tesar ali drugačen sezonski delavec dobil dovoljnega zaslužka v neposredni sosesčini. Razvidno je tudi, da pomeni priklopitev Goriške k Italiji gospodarsko smrt Goriške, ker so ji z laško okupacijo podvezane in prerezane vse glavne žile, ki so jo gospodarsko hranile in vzdrževale pri življenju.

Kakor je obupen sedanji položaj, vendar ne klonemo z duhom, ker smo prepričani, da usoda naših bratov v zasedenem ozemlju ni še končno veljavno določena. Oni, ki deli pravico narodom in državam že na tem svetu po njih zaslužnju, gotovo ne dopusti, da pogine brez lastne krivde mali slovenski narodič, kruto presekan na dva dela, od katerih nobeden ne more živeti zase, ko je komaj začel veliko svojo zgodovinsko nalogo: spajati zapadno kulturo z vzhodno. To naše prepričanje, da nas Večna Pravica še ni obsodila v smrt, nam daje neomajnan pogum za bodočnost. Naša najsvetejša narodna dolžnost pa je, da se usozobimo za vporabno orodje Božji Pravici!

* Bovčani so bili med Goričani že doslej največji siromaki. Malo kamenitega polja in nekaj pustih planin jih ni moglo hraniti doma, zato so hodili kot krošnjariji širom sveta in kot rudarji v bližnje koroške in daljne nemške rudnike. Prošlost ni bila rožna, bodočnost pa jim je trnjeva, ker bodo morali tekmovali z bednejšim Lahom za košček nezaheljene polente!

Dr. I. Pregelj:

Legende.

Takrat je bila usehnila v deželi za mejo molitev slovenskih mater in onemogočel je bil srd razboljenih očetovskih duš. Samo oči otrok so še sijale in so bile polne upanja in svetle, kakor da sanjajo rešenje... Gospodu Jezusu pa se je zasmililo ljudstvo raztrgano in razdeljeno, ki je dolgo trpelo in ni dočakalo. Vstal je in šel na pot, da bi tolažil, da bi učil. Živela pa je gorska vasica hiš, kot da se je bela izsula na holm iz rok Stvarnikovih, ki je visel nad zemljani. In se je bil v vasi ro-

dil gospod Matija in ga je oče v košu nesel v mestne šole in mu je sin pel glorio. Potem je pasel svojo čredo trideset let: drugeve in družice svoje mladosti, može in žene in njih otroke. Sobolnega večera pa so mu prišli tuji vojaki v hišo, ga uklenili in odvedli, da ne bi več učil, kakor je vedel od svojega Boga in od matere, ki jo je ljubil. Prosil je poveljnika:

»Signor tenente, samo tako dolgo, da jutri odmašujem.« Prosil je zastoj. Ko pa so ga peljali mimo križa koncem vasi, je vzdihnil gospod Matija in pogledal na Križanega:

»Zdaj vidiš sam, kako je! Pomagaj mi ali pa skrbi za namestnika, da ne bodo ljudje brez maše!« —

Prav tedaj je bil dohodil gospod Jezus do vasi in je vstopil in nihče ga ni spoznal, da ni gospod Matija. In je drugo jutro maševal, molil in učil:

»Kaj ste žalostni? Mari je zbrisana postava, da so sveti vdovini mejniki? Mar ne stoji zapicano: Gorje jim, ki hišo s hišo stikajo in njivo z njivo sklepajo do zadnjega prostora? Zakaj ste malodušni? Zakaj so ugostile vaše molitve in je onemogla ljubezen vaših src? Može, žene, očetje in matere! Ali ne vidite? Oči vaših otrok so jasne in polne upanja! Oči vaših otrok vidijo rešenje.«

Presveti Duhovnik si je obraz zakril z roko, da ne bi videli ginjenosti, ki je niso bili vajeni pri gospodu Matiji.

»Otročiči, molimo!«

II.

Marija, žalostna pribežnica je zahrepenela nazaj v domovje svoje, v tiho cerkev na Mengorah in je vprašala zemljo ljubljeno:

»Ali smem?«

In zemlja je zaječala:

»O, Mati! Ne moreš še!«

Marija, žalostna pribežnica, je vzdihnila:

»Oh, kdaj bo čas!« —

Padla je noč, ginila je v jutro in je bil dan. Takrat je stopil na Mengorski vrh mlad človek in je pogledal v zoro in je roke razširil:

»Od vzhoda luč!«

Jeka mu je odvrnila:

»Od vzhoda pomoč!«

In kakor domotožje žalostne Matere je potožilo iz višin:

»Ko bo čas!«

III.

Videl sem v sanjah in so stopali pred Jeznega, da bi mu tožili in bi sodil. Prvi je stopil naprej in je rekel:

»Dobri! Ne dajo mi obiskati matere za goro.«

Drugi je stopil naprej in rekel:

»Silni! Ukazali so mi sovražiti brata za goro.«

Tretji je stopil naprej in je rekel:

»Modri! Tepli so me, ker nisem prveklinjal očetovega groba.«

Četrti je stopil naprej in je rekel:

»Človekoljubni! V hišo so prišli kakor gosti in so me okradli.«

Peti je stopil naprej in je zavpil:

»Pravični! Kakor me je mati učila, sem molil, pa so rekli, da ne smem!«

Glas se je utrgal v molk in tišino, kakor nad brezdnom. In Jezus je čiril nad brezdnom:

»Mane, tekel, fares!«

Dr. K. Capuder:

Ob Soči.

Ko se te dni zbira slovensko ljudstvo prvič po vojni na taboru slovenske mladine v severnem obmejnem mestu Slovenije, v Mariboru, ni tu vseh, ki bi želeli biti prisotni. Samo posamezniki od onih, katere je rodila lepa zemlja ob Soči, bodo prisostvovali zborovanjem. In ti so izseljeni, izgnanci, begunci, katerim sta vzela kruta vojna in zemlje lačni tujec dom in rodno zemljo.

Težko nam je pri misli na naše vasi ob Soči in na lepo mesto Gorico. Kdor te je enkrat videl solnčna Gorica, ta te ne pozabi! Kako lepa si bila, Gorica, pred vojni! 30.000 veselih in srečnih prebivalcev si štela. Nekaj več kakor severni Maribor. Bili so to Goričani, ljudstvo po veliki večini slovenskega pokolenja, deloma sicer odtujeno slovenskemu jeziku, a vendar slovensko po svoji naravi. Nič ni bilo neprijaznega, odurnega na goriškem prebivalstvu, nič oholosti in nasilne surovosti, ki se je šopirila po pomemčurjenih gnezdih ob naši severni meji. In prvo desetletje 20. stoletja se je vršil v Gorici nagel preobrat. Navdušeni Slovenci in Slovenke so zastavili vse sile, da to polahonjeno mesto zopet pridobe slovenskemu narodu. Ko je znani koroški Vsenemec Dobernič posetil Gorico in srečaval po ulicah slovensko mladino, ki je na potu iz slovenskih na lastne stroške goriških Slovencev zgrajenih šol veselo in glasno govorila lepi slovenski jezik, se je začudil in pisal v nemške liste, da postaja Gorica slovenska. Število slovenskih volilcev je naglo naraslo in Lahov ter goriških Vsenemcev se

¹ Gli Italiani specie a Trieste, sono in assti modesti proporzioni i discendenti della romanità o anche soltanto dell'emigrazione nazionale; gli slavi non sono affatto i sopraggiunti di ieri e il loro movimento nazionale è fenomeno storico.

je lotil strah. Zavezali so se ob zadnjih občinskih volitvah, da so mogli še enkrat z združenimi močmi laškega in nemškega kapitala obvarovati mestno občino Lahom.

Pogum goriških Slovencev je rasel. Nič paktiranja z Lahom, povsod v uradu in v trgovini so Slovenci rabili svoj jezik.

Kako lepo se je razvijala slovenska trgovina in slovensko zadružništvo! Ekspert južnih zgodnjih pridelkov (zgodnji krompir, češnje, šparglji) je prehajal v slovenske roke. Slovenec je poznal navadno tri jezike in je bil rojen posredovalec v trgovini, pa tudi primeren za mesta v centralni državni upravi.

Belo-modra je zastava goriškega mesta. Ko se je na sosednji Kalvariji in na Oslavju prelilo v obrambo Gorice toliko slovanske krvi, tedaj smo upali, da nastopi skoro čas, ko postanejo belo-modre barve goriškega mesta belo-modro-rdeče.

In vsa zemlja tam ob čisto slovenski Soči! Okoli 150.000 Slovencev prebiva v kompaktni masi ob tebi, zelena Soča in ob tvojih pritokih. Tu so naši Brici, ljudstvo, ki se najbolj da primerjati s prebivalstvom Slovenskih gor. Kakor ti, tako so tudi oni najzvestejši stražarji slovenske domovine. Stražijo jo že, odkar so se pred 1300 leti tam naselili. In umaknili se niso. Ko se je pred 11 leti osnoval v Števerjanu, središču Brd, Orel, tedaj so števerjanski fantje korakali s slovensko trobojnico iz Brd v mesto Gorico in skozi na okrožno prireditve v Miren. Lahončki so jih sicer napadli, a fantje so ubranili zastavo in jo prinesli skozi mesto in nazaj v svojo visoko trdnjavo pri sv. Florjanu. In kako so ljubili ti Brici slovensko trobojnico! Bila jim je v resnici simbol Slovenstva in lepih lastnosti slovenskega ljudstva. Kdor je kdaj obiskal te slovenske gorice na jugozapadu naše domovine, ta je lahko tam črpal narodnega navdušenja za celo življenje, vzljubil pa je tudi to delavno, živahno in vztrajno slovensko ljudstvo.

Ob izviru pa gledaš, Soča, ti bistra hči planin, gorjance. Tolmin je središče tega ozemlja in po Tolminu se imenuje to ljudstvo Tolmince. To so tisti puntarji, ki se niso nikdar dali čisto ponižati in trajno ukloniti tuji gospodi. Puntarska kri se je razlila po njih žilah od roda do roda. Zvesto je ostalo tolminsko ljudstvo sebi in ni pustilo nič tujega, laškega med se. Prišli so sicer, a so tudi odhajali, ker tu v gorah ni bilo za nje prostora. Kar pa ee je tujih nemških elementov naselilo po oddaljenih tolminskih grapah, to se je poslovenilo.

Kako se je vse to goriško ljudstvo oklenilo novih idej, katere je nesmrtni Krenk zasejal med Slovence! Kako so povsod vstajali društveni domovi in se snovale zadruge, da osvobodijo ljudstvo gospodarskega suženjstva! V trdi zimi, v nevarnosti plazov so Tolminci obiskavali poučne tečaje.

Ali moremo mi osvobojeni Slovenci pozabiti kdaj na poldrugstotisoč neosvobojenih bratov ob Soči? Pozdravljeni Goričani, Vipavci, Krašovci, Brici in Tolminci! Na svidenje v svobodi!

Zavadlal:

Trstu in kraški planoti.

Vojska je razbila in perušila domove naših prvih stražarjev ob Adriji od Devina dalje proti severu, razgnala jih je po svetu kot brezdomovince in neštevilno jih je, ki jim je obup, trpljenje in pomanjkanje izpodjedlo koreniko življenja ter trohnilo v tuji zemlji. Nam je zasijalo solnce svobode, brate doma je začela še večja sužnost kot prej. Ožgana lobanja, ponos in lelo tržaških Slovencev, naš narodni dom v Trstu tvori krono trpljenja primorskih Slovencev.

Divjanje in preganjanje našega življa se najbolj čuti tam, kjer je nakupljena tudi naša glavna sila. Premalo se zavetamo, da je naša zahteva po Trstu popolnoma upravičena, da je to gruda, ki so jo skoro pred 1400 leti naši očetje zasedli, da se je tu naš življel vkljub dohodu ljudi, ki so prihajali iz siromašne Italije s potrebom za kruhom in vkljub pritisku laške gospodujoče klike in krivičnemu postopanju prejšnje Avstrije vzdržal na gospodarstvem, političnem in kulturnem polju na višini, da so jo nam nasprotniki zavidali. Če bi ne bili močni in bi ne bilo Italijanov strah naših upravičenih zahtev, ne bi isti nikdar uporabljali proti nam brutalno nasilnost, ki gazi vse pravice človečnosti in kulture.

Ako ravno te dneve opozarjamo javnost na nesrečno zgodovino Primorja, imamo svoj tehten namen. Ne razburkati strasti in jih mogoče napeljevati k nepremišljenim dejanjem, ampak podžgati posebno v srcih naše mladine zavest, da nam je del domovine izročen barbarstvu 2000 letne »kulture« tistega naroda, ki je po večstoletnem robstvu le s pomočjo drugih prišel do svobode in ki misli, da on, ki si svobode ni mogel sam priboriti, bode dru-

gim naložil okrove robstva. Mogočen je bil Napoleon in zrušilo se je v kratkem njegovo delo, stiskala je bivša Avstrija Italijo, a niti zmaga pri Visu ni mogla maščevanja onemogočiti, ponižana je bila Srbija leta 1908 in med svetovno vojsko, ko je trenutno vse izgubila razen svoje časti, neomejena je bila sila in zatiranje od strani koroških in štajerskih Nemcev na naš narod — vse se je zrušilo nagloma, ponižani in razžaljeni so prišli do svojih pravic.

Bratje Čehi, Vi, ki ste imeli svojo Belo goro, dragi gostje Amerikanci in Francozi ter vsi drugi, ki ste nas posejili in ki ste tudi nekdanj mogoče občutili trpkost suženjstva in zatiranja — posebno pa Ve orlovske vrste ne zabite naših neodrešenih bratov v Primorju in njihovega trpljenja. Pa ne samo to:

Štirideset let je francoski narod mirno prenašal ponižanje pri Sedanu, a delal je tudi in se pripravljaj na dan, ki je moral priti.

Niso samo ljudje, ki kujejo zgodovino narodov, je Višja pravica, ki se vleče skozi celo zgodovino in zruši, kar je domišljavost in nadutost posameznika in narodov drugim izgrabila. Čeravno niso še naše narodne vrste tako urejene kot bi morale biti in moč države še ne dovolj silna, zapujamo v Višjo pravico, pa ne s prekrizanimi rokami — delajmo in pripravljajmo vse svoje moči v zavesti suženjstva bratov v Primorju, ki čakajo dneva svobode.

Trst — ti naš ponos, naše največje mesto in tržaška planota in svoji veličastnosti in lepoti — bodita nam pozdravljena z brezmejnimi gnevoim in ljubeznijo v srcu.

Ivan Bežnik: *Bežnik*
Južni glasovi.

I.
Kot roka padel si na nas, o Bog, kot solnce si se vlij čez nas in vse prečeli smo iz tvojih rok: toploto radosti, bridkosti mraz.

Bilo darov je divnih do omame, vsejano na široko kot cekini, cvetočih kakor zarje same po gori, holmu in dolini.

Ko smo se s sanjami igrali, prišli so božji odposlanci in z meči rdečimi so pot kazali: kot iskre božje šli smo v svet izgnani.

Po bolečini se spoznamo: brat! — v besedi tije kapljica krvi. — Vse polno nas je; šli smo svet kovat, a neskovan, zdejjan naš raj leži...

II.
Kot da so se v tihni noči naše ljube dalje vžgale, zlato so sijale v koči, izgnancem divne sanje dale.

Tam so Brda, spijo v trti, mesec zlit je čez Vipavo — svetlo mesto, beli vrli, Kras in — zvezde čez višavo...

Kot da Soča, sinja Soča bednim iz srca izvira, me bolj nje tožba vroča, polna gnjeva in nemira.

Bi'e morje, koplje rove, tajno se zariva vanje; bes pošastni divje rjove, nam zorijo zlate sanje.

III.
Naše duše — beli romarji hodijo na božo pot po vseh stezah za Marijo z brešnjo žalosti, Gospod

Tiho je Marija sedla z Jezusom med razvaline, krog obraza se ji plele venec naše bolečine.

Mi bi radi skrivaj umrli, a Marija nas uteši; bomo sinka poprosili, da vas žalosti odreši.

Naše duše — beli romarji so k Mariji sele, bodo sinka poprosile golobice bele...

A. Remec: Večer na Notranjskem.

Po cesti kameniti škriplje voz. Globoko sklonjen konj pred njim počasi stopa, kot da voha sled poti nekdanjih skozi padajoči gozd.

Tam za Snežnikom krvavi nebo... Večerna megla raste iz dobav, tu, tam se trudno v mrak iz nizkih trav dviguje redka vrsta črnih smrek — razbita črta napadalnih strelcev.

Kaj bilí smo, kaj smo?

Ob cesti kamen ves izpran leži, srce te naše črne zemlje in ljudi.

Do vrha se je vzpela cesta pod nebo. Konj dvigne glavo, veter sčese grivo mu v mrak, bič žvižga, zdaj gremó v žarečem dimu v daljo sivo. Tam za Snežnikom krvavi nebo...

Dr. I. Pregelj:

Bratom v tolažbo.

Videl sem od daleč in je bilo kakor silen nagrobni kamen, in sem obžaloval njo, ki je ležala v grobu. Potem sem videl od blizu in sem bral:

**VIDUA PLORANS,
SEPULTA SED VIVA,
VIVIT ET VIVET!**

Prebivalstvo Primorja

po ljudskem štetju leta 1910.

1. Goriška je imela 251.000 prebivalcev; od teh so našeli Slovencev 154.516, v resnici pa jih je bilo najmanj 157.000, Lahov pa le 89.970. —

2. Trst z okolico je štel 230.000 prebivalcev; med temi so laški uradniki našeli le 56.908 Slovencev ter 2396 Srbov in Hrvatov. Toda v resnici je bilo v Trstu in okolici najmanj 80.000 Slovencev, 12.000 Hrvatov in Srbov. Skupaj torej najmanj 92 tisoč Jugoslovanov. Od drugih je bilo 12 tisoč Nemcev, 33.000 inozemcev in pravih tržaških Italijanov približno toliko kolikor grudorodnih Slovencev. —

3. Istra je imela 404.000 prebivalcev; med njimi so laški uradniki našeli 5540 Slovencev, 167.966 Hrvatov in Srbov, 147 tisoč 388 Italijanov, 13.270 Nemcev (v Pulju pri mornar.) ter 4248 drugih. Toda zanesljivi zasebni računi so izkazali za isto leto v Istri najmanj 50.000 Slovencev in 181.000 Hrvatov in Srbov, skupaj torej 237.000 Jugoslovanov. Če odštejemo od skupnega števila še okroglo 17.000 Nemcev in drugih, je bilo leta 1910 v Istri le še 150.000 Italijanov.

Skupaj je torej bilo leta 1910 v Primorju:

Goriška	157.000	Jugoslovanov,
Trst	92.000	«
Istra	237.000	«

Skupaj 486.000 Jugoslovanov.

Torej od 885.000 prebivalcev, ki so jih tedaj našeli na Primorskem, je bilo domačih Jugoslovanov 486.000, Lahov pa po odbitih tujcih (70.000) le 329.000. —

Sedaj ječi ta velika množica Jugoslovanov pod laškim jarmom; z njimi še oni na zasedeni Kranjski, na Reki in v Dalmaciji, skupaj nad 700.000 naših ljudi. —

Prof. Jožef Kržišnik:

Naše morje.

Kar je tič v kletki, to je država brez morja. Naša mlada jugoslovanska država ima ugodno lego. Na zahodu meji ob Jadransko morje, ki ji nudi ugodno zvezo s prekmorskimi državami. Žalostno pa je, da ima država takega sosedo na zahodu, ki jo hoče odriniti od morja, ki ji hoče vzeti glavna pristanišča na vzhodnem obrežju Adrije, Trst, Pulj, Reko, ker novi sosedi iz sebičnih namenov ne privošči za nadaljnji razvoj potrebnih predpogojev. Vsak zaveden Jugoslovan pa mora za svojo državo zahtevati tudi morsko obrežje in morje, da se bo zamogla ta prosto razvijati:

Jadransko morje je naše morje!

Jadransko morje ima zelo ugodno lego med morji na jugu Evrope. Zajeda se globoko proti severu v evropsko celino, odprto je proti jugovzhodu. Zato imajo jadranska pristanišča v južni Evropi najugodnejšo lego za trgovski promet z Levantom (z zahodnim obrežjem Prednje Azije) ter po Suezkem prekopu z deželami ob Indijskem in Tihem oceanu.

Od izliva Soče do izliva Drima meri obala okrog 1700 km. Vzhodno Jadransko morje je ponajveč strmo. Od Trsta do izliva Raše na vzhodni strani istrskega polotoka, pri Bakru in ob dalmatinskem obrežju je vsled pogrzanja zemlje veliko zalivov. Pred vhodi v te zajede ležeči otoki nudijo zavetje pred morskimi valovi in vetrovi. V primeri z nerazvito laško zahodno jadransko obalo kaže vzhodna stran veliko razvitost. Morski tok ki prihaja ob vzhodni obali navzgor, čisti naše obrežje, od izliva Soče naprej pa zasiplje. Oglej je že 5 km daleč od obrežja, beneški lagunski otoki bi že bili na suhem, če bi se ljudje temu ne upirali s čiščenjem kanalov. Ravna, v šestem stoletju ležeča ob morju, je sedaj zvezana z njim le še po 8 km dolgem prekopu. Celó pristanišče v Jakinu je slabo in umetno.

Tudi vzhodno obrežje nudi razne ovire prometu. Le majhen del severne obale je

nizek in se le polagoma vzdiguje nad morsko gladino, drugod se skalnata gorska stena tako zelo približa obrežju, da ni prostora za večja pristanišča. To se zgodi na obrežju od Devina do Trsta, od Raške drage do Reke, ob vzhodju Velebita, med Splitom in Metkovićem in ob južnem koncu Dalmacije. Na teh krajih je tudi promet od burje zelo oviran.

Tako so ravno tisti deli obrežja, kjer bi bila za svetovni promet najugodnejše ležeča pristanišča, najbolj neugodni, ker imajo najmanj prostora in so potrebna težavna in draga dela, da se zgradi umetna pristanišča (Trst, Reka). Izvrstne dalmatinske naravne luke imajo slabe prometne zveze z zaledjem, ker so prečne doline zelo kratke in gorski prehodi visoki. Najvažnejša pot v notranje vodi po dolini reke Neretve. Izhod te poti ob morju je močvirnat in morje ob obrežju plitvo, ker morski tok vsled polotoka Pelješca ne more odnašati naplavin. Približno enak je tudi položaj ob izlivu reke Bojane in z njo zvezanega Drima.

Važna točka za promet je Šibenik, ki ima sedaj tudi železniško zvezo preko zapadne Bosne proti severu in vzhodu. Tudi Dubrovnik in Kotorska Boka s svojima prekrasnima naravnima lukama imata čez Hercegovino zvezo proti severu. Za največji del države bo Metković najbližje jadransko pristanišče, ker ima najkrajšo železniško zvezo, katero je samo še s 67 km dolgo progo (Vardište—Užice) izpolniti potrebno, da se priklupi obstoječemu srbskemu železniškemu omrežju. Do te točke ima tudi od morja najbolj oddaljeni kot države (severovzhodni Banat) najkrajšo pot (približno 400 km).

Na severnem koncu Adrije sta Trst in Reka najbolj daleč v notranjem ležeči pristanišči. K njima teži promet južnega dela srednje Evrope. Od zaledja ju pa loči strmo pobočje Krasa, po katerem se vpenjajo umetno izpeljane železnice in ceste. K Trstu teži Slovenija, avstrijska in češkoslovaška republika ter južna Nemčija, Zaledje Reke obsega severni kot Bosne, Hrvatsko in Slavonijo in sega do Karpatov, v kolikor odtod ne gre promet po rekah v Črno morje. Za vzhodne dele Alp in Čehoslovaško je lahko Trst ali pa tudi Reka pristanišče. Celó v vzhodne dele Švice in tja do srednjega Rena se je pred vojno razprostiral vpliv tržaškega pristanišča, dasi je tu imel Trst tekmeča, laško Genuo. Nova karavanska in turska železnica je našemu morju koristila v obilni meri.

V drugi polovici srednjega veka so postale Benečke središče trgovini v južni Evropi. Benečani so porabili vsako priliko, da ugonobijo mogoče tekmece. Zato so zasedli zapadno obrežje istrskega polotoka, kvaternske in dalmatinske otoke. V četrti križarski vojni so jim celo križarji morali pomagati osvojiti Zader in druga mesta ob dalmatinski obali. Ogrski in hrvaški kralj Ludovik Veliki je sicer l. 1358 pregnal Benečane iz Dalmacije in Reškega zaliva, toda že njegov naslednik Sigismund je zopet zgubil Dalmacijo z otoki. Vzhodno Istro z Notranjsko so podedovali l. 1374 Habsburžani, Trst se jim je l. 1382, prostovoljno podal, da se reši Benečanov. L. 1500 je prišla pod habsburško oblast Goriška z Gradiščansko. Ta dogodek je povzročil novo vojno z Benečani, v kateri pa ti niso uspeli.

Habsburžani so Trstu priznali samoupravo in še druge svoboščine. Reka z okolico je prišla po oporoki poslednjega grofa Walsee l. 1467 v last cesarja Friderika III. Habsburžana. Reško ozemlje je pripadalo nato nekaj časa Kranjski. Pozneje je tvorila Reka z avstrijsko Istro in hrvaško obalo do Senja in Baga posebno oblast, Avstrijsko Primorje, v katerem je bila Reka od l. 1712 svobodna luka z avtonomno mestno upravo. L. 1776 je Marija Terezija Reko (naslednje leto tudi Bakar, ter Kraljevico) pripojila Hrvatski, tako da je vojna krajina ostala omejena le na Senj in Baga. Toda leta 1779 je cesarica Reki podelila zelo obsežno avtonomijo, tako da se je Reka kot svobodno mesto pričela smatrati kot posebni samostojni del ogrske krone.

Turki so v požarevskem miru (1718), priznali avstrijskim trgovcem svobodno trgovino v turškem cesarstvu. Zato je cesar razglasil Trst in Reko za svobodni pristanišči, popravljaj stare in gradil nove ceste po Istri, Hrvaški, Koroški; tudi je zvezal Dunaj s Trstom preko Semeringa.

V Dalmaciji se je edinole dubrovniška republika veselila svobode. Po mohaški bitki so Dubrovničani sicer zamenjali ogrsko nadoblast (od l. 1358) s turško, toda to je bilo le navidezno. Dubrovničani so znali s Carigradom skleniti ugodne politične in zlasti trgovske zveze. Plačevali so letni davek sultanu, toda imeli so vedno najboljši mir ob meji in njihovi trgovci so tudi zanaprej svobodno trgovali po balkanskem polotoku. Da bi benečansko gospodstvo ne mejilo na dubrovniško ozemlje, so Dubrovničani dosegli pri požarevskem miru, da je Turčija dobila ozek pas ozemlja na južnem in severnem robu dubrovniške republike. S tem je segala Hercegovina na dveh mestih do morja, kar

je ostalo do danes v veljavi. Benečani so imeli pred prihodom Turkov v oblasti le vsa dalmatinska obmorska mesta in otoke, v začetku 18. stol. so si osvojili tudi notranjost in pa Kotorsko Boko.

V Kampoforzijskem miru leta 1797 je dobila Avstrija vso Dalmacijo s Kotorsko Boko in Istru. L. 1805 so te pokrajine zasedli Francozi, ki so posedli tudi dubrovniški teritorij (l. 1806). L. 1814 so Avstrijci združili Dubrovnik z Dalmacijo. Prebivalstvo v nekdanji beneški Istri je bilo skoraj izključno slovensko in hrvatsko, v Dalmaciji pa hrvatsko in srbsko. Italijani so bivali le po mestih, v Dalmaciji zlasti v Zadru, Trogiru in Spljetu in v onih na otokih Rab, Osor in Starigrad. Nasečili so se semkaj iz Benetk za benečanskega gospodarstva. Dalmatinska mesta so kazala vsled tega italijanski značaj. Dandanes ima italijansko večino samo Zader, a okoličarica mu je popolnoma hrvatska, dočim so v Istri na obrežju vsa mesta, ki so pa mala in neznatna italijanska. Pulj in Koper imata narodno mešano prebivalstvo.

Avstrijska vlada je v Primorju dosledno podpirala italijanski živelj in zatirala Slovence. S tem je gojila tudi po l. 1866 irendento in pred vsem svetom kazala, da je na Primorskem prebivalstvo po večini italijanske narodnosti. Toda v Dalmaciji so Hrvatje in Srbi javno pokazali, da je v tej deželi samo mala peščica (3 odst.) Italijanov. Zoper Hrvatje so podpirali tudi Madžari na Reki Italijane. Zato hoče Italija obdržati Primorsko, Reko in severno Dalmacijo.

Naša obala je pa kljub vsem neugodnostim edina točka, kjer lahko prosto dihamo, kjer smo v direktni zvezi s svetom, brez posredovalcev. Če bi jo izgubili, bi bila prerezana državi Srbov, Hrvatov in Slovencev nit življenja. Italijani bi nam lahko poljubno zapirali dovoz in izvoz blaga. Kakor nekdanj Benečani, tako bi sedaj Italijani radi zasužnjili velik del Slovencev in Hrvatov. Zato pa odločno terjajo in ne odnehajmo: »Primorsko, Reka in Dalmacija je naša zemlja! Jadransko morje, kjer je nekdanj jugoslovanska dubrovniška republika cvetela, kjer so srbski in hrvaški kralji gospodovali, je naše morje!»

Dr. M. Slavič:

Neodrešeni panonski Slovenci.

Naše narodno telo je dobilo pri določitvi nove državne meje hude rane. Na Štajerskem se meja drži vobče etnografske črte. Vendar je tudi tu odrezala na več mestih take ude od našega naroda, o katerih smo upali in pričakovali, da pridejo k nam in se s tem popravi stara ponemčevalna krivica. Ostali so zunaj naše meje kraji kakor Lučani, Gomilica, Špilje itd. Zato krvavi naša meja na Štajerskem.

Neprimerno hušja pa je krivica, ki se nam je napravila s tem, da se nam je odvzela onkraj Mure Radgona z okolico ter rabska pokrajina severnega Prekmurja. Radgono nam je odrezalo od narodnega telesa le strastno sovraštvo italijanskih »zaveznikov«, kakor so nam bili Italijani sploh vedno v škodo na celi naši državni meji. Teritorialna komisija mir. konference je že bila prisodila Radgono naši državi ne iz ljubezni do nas, ampak ker so govorili zato stvarni etnografski, geografski, ekonomski, kulturni in historični razlogi. Teda pa je prišel vrhovni svet »petih«, ki se žalibog ni čutil vezanega na zdrav razum, ampak je pozabljal zgolj svojo trenutno politično moč. Še v zadnjem hipu so hoteli Italijani priboriti nemškemu Avstrijcem Maribor s celo Dravsko dolino ter Radgono z apasško kotlino. Vrhovni svet je na italijansko zahtevo navsezadnje res sklenil, da naj se vrši plebiscit za to mariborsko in radgonsko ozemlje, in naročil teritorialni komisiji, da izdela načrt za ta plebiscit. Naši delegaciji se je posrečilo s pomočjo francoskih izvedencev teritorialne komisije, da so prepričali vrhovni svet o nesmišelnosti in krivici tega sklepa o plebiscitu na Štajerskem. Zato so preklicali svoj sklep in opustili misel o plebiscitu. Da bi pa opešali Italijanom njih diplomatski umik, so žrtvovali Italijanom na ljubo Radgono brez vsakega razumnega razloga. Teritorialna komisija vrhovnega sveta samega je označila to za krivico, ker je bila iz zdravega razuma prisodila Radgono nam, dočim nam jo je vzela le slepa politična sovražnost.

Z Radgono in okolico smo izgubili okoli 5000 svojih ljudi, ponajveč prekmurških Slovencev. Zlasti pet vasi v bližini Radgone: Potrna, Žetinci, Zemkovci, Dečonjci in Slovenska Gorca je ohranilo do današnjega dne svoj pristno slovenski značaj in jezik. Radi tega še je bila v Radgoni poleg nemške službe božje vsako nedeljo tudi slovenska služba božja in se je učil veronauk v šoli do zadnjega časa tudi v slovensščini. Z Radgono izgubi Prekmurje tudi svoje naravno izhodišče in gospodarsko središče. Zato je ta krivica neodpuščljiva.

Enako občutena je krivica, ki se nam je zgodila na severnem Prekmurju. Tam so

odrezali od naših prekmurških bratov Slovence na desnem bregu Rabe. Napravila se je tam za mejo razvodnica med Muro in Rabo. S tem smo izgubili okoli 8000 prebivalcev, in sicer kakih 3000 v Monoštru (sv. Gotharda), v mestu z gimnazijo, ki ima izdatno slovensko manjšino poleg mažarskega in nemškega prebivalstva, ter okoli 5000 zavednih okoliških Slovencev, ki so si kljub itsočetni narodni sužnosti ohranili svoj jezik ter stanujejo kompaktno v treh župnijah, ki imajo do danes izključno le slovensko službo božjo. Lepa slovenska imena teh 12 neodrešenih krajev (z mažarskega označbo) se glasijo: župnijski kraj Gorenji Senik (Felsőszőlő), župnijski kraj Dolenji Senik (Alsószőlő), mesto Monošter (Szent-Gothárd), Židava (Zsida), Rabska Slovenska ves (Rábatótfalu), Sakolovci (Szakonyfalva), Ritkarovci (Ritkaháza), Verica (Permise), župnijski kraj Štefanovci (Apatistvánfalva), Otkovci (Ujbalásfalva), Farkašovci (Farkasfa) in Endovci (Orfalva).

Prestolica panonskih Slovencev v Blatnem gradu je izgubila, zemlja slovenskih knezov Pribina in Kocela je prehajala v nemško in mažarsko last. Le tu med Rabo in Muro so se ohranili potomci panonskih Slovencev. Zob časa jih ni mogel iztrebiti s površja zemlje, od nekdanj že slovenske. Mirovna konferenca pa, ki je imela namen, da štiti male narode in jih brani pred zatiranci, jih deloma izroča na milost in nemilost sovražnim sosedom!

Severno od Rabe proti Donavi, kjer bi naj bil »koridor« med Čehoslovaki in Jugoslovani, izgubimo deloma v nemški Avstriji deloma v Ogrski okoli 100.000 Jugoslovancev, ki živijo v raznih skupinah na tem ozemlju. To je velika narodna izguba, pa tudi politična in gospodarska škoda. Ideja o koridorju je našla pri velesilah gluha ušesa. Edini Francozi so ji bili deloma prijazni. Pariški list »Le Temps« si je na pr. vzel pogum, da je rahlo nasvetoval v številkah z dne 6. junija 1919, naj pride ozemlje tega koridorja v upravo »družbe narodov«, dokler se prebivalstvo definitivno ne odloči, h kateri državi hoče spadati in dokler se ne spoznajo nameni nemških in mažarskih sosedov.¹

Teh 100.000 Jugoslovancev se je hladnokrvno žrtvovalo Nemcem in Mažarom. Človek bi pričakoval, da bodo kot nekako kompenzacija za to jugoslovansko iz »bo« v »koridorju« vsaj pustili nerazkosano naše Prekmurje, kjer stanuje nepomešano slovensko prebivalstvo. A tudi tu so zabili mažarski klin v naše narodno telo, kakor so to storili z nemškim klinom pri Radgoni. Zato pa naša panonska meja krvavi in mi žalujemo za svojimi brati, ki se ne morejo z nami veseliti državne prostosti. Toda kljubovali so stoletja in stoletja vsem sovražnim silam. Novi udarec naj jim ne vzame poguma, ampak naj jih stori še bolj trdne in vztrajne v obrambi narodnih pravic. Vsem našim bratom onkraj meje naše iskrene pozdrave!

¹ Le pays mixte qui est situé dans l'ouest de la Hongrie, entre le Danube et la frontière yougoslave, ne devractic-il pas être administré par le Société des nations, jusqu'à se qu'on connaisse définitivement les intentions de ses voisins allemands ou magyars?

Dr. Val. Rožič:

Zmaga na Koroškem bo prinesla osvoboditev na Primorskem.

Pred enim letom se je oficijelna deputacija Slovencev poklonila ameriškemu predsedniku Wilsonu v Parizu s spomenico, da naj bo mirovna konferenca pravična napram Slovincem, zlasti na Koroškem, kjer so narodnostne razmere silno zamotane kakor skoraj nikjer drugod v Evropi. Ob tej pomenljivi priliki je deputacija nagovorila predsednika z besedami: »Ave, Wilson, Sloveni Carantani morituri Te salutant!« (»Zivel, Wilson, koroški Slovenci Te pozdravljajo umirajoč!«) Deputacija je hotela s tem reči, da naj bo konferenca pravična napram koroškimi Slovincem, ker drugače so izgubljeni — na veke. In res! Deputacija je dosegla, da je mirovna konferenca vsaj v glavnem priznala na Koroškem našo etnografsko, živo-narodno mejo, ki teče severno od Vrbskega jezera in Celovca ter oklepa še tudi starodavno zgodovinsko slovensko Gosposvetsko polje.

Mirovna konferenca v Parizu pa je proti našemu pričakovanju razdelila Koroško Slovenijo v štiri dele, in sicer:

v celovško (plebiscitno) ozemlje (pas A in B),

v Ziljsko,

Kanalsko in

v Mežiško dolino.

Celovško ozemlje¹ je sporno ozemlje,

¹ To ozemlje (zvano tudi celovška kotlina) obsega ves slovenski svet od Osojskih Tur proti jugu do dravskega kolena pri Wernbergu (čisto slovenska občina severno od Drave) približno 6 km vzhodno od Beljaka; od tod je meja na južni strani Drave čez gričevje Poljana (666 m) po ozemlju med Maloščami in Blata-

kjer naj se prebivalstvo samo izreče ali za pripadnost pod Jugoslavijo ali za pripadnost pod Nemško Avstrijo. V svrhu plebiscita, ki ima vse to odločiti, je mirovna konferenca razdelila to ozemlje v dva odseka, južni in severni. Ozemlje južno od spodaj v opombi² začrtane meje tvori pas A — ozemlje severno od te meje pa se imenuje pas B. —

Glasovanje v pasu A.

Plebiscit v pasu A se mora izvršiti vsled ratifikacije mirovne pogodbe že do 16. okt. 1920. Glasovali bodo vsi moški in ženske, ali so stari 20 let in so v pas A pristojni, ali so tam bivali nepretrgoma od 1. jan. 1912 ali so v pas A pristojni in tam bivajo vsaj od 1. jan. 1919 ter imajo tu svoje domovališče in izvršujejo tu svoj poklic.

V pasu A prebiva — (po nem. uradnem štetju iz leta 1910) 50.851 Slovencev in 21.966 Nemcev, torej skupaj 72.817 prebivalcev. Seveda je med temi »uradno« naštetimi mnogo Slovencev, ali vsaj odpadlih Slovencev nemčurjev-renegatov. — V pasu A je 50 slovenskih občin. — Boj bo oster, hud, ker bodo Nemci vrgli svoje milijone na plebiscitni trg ter kupovali slovenske duše — za Nemško Avstrijo. Zato ne smemo dopustiti nikdar, da bi se opustila demarkacijska črta med pasoma A in B. — Zmaga mora biti in bo na naši strani, zato vsi na krov — koroškimi Slovincem na pomoč v zadnjem boju za njih narodni obstoj in samoosvojo. Po zmagi v coni A se vržemo na cono B ter jo iztrgamo Nemcem iz rok. Ako rešimo cono A, s tem rešimo kmalu tudi Primorsko!

Pas B.

V odseku B je skupaj 18 narodno mešanih občin. Prebivalcev šteje ta odsek 52.969 (Nemcev in Slovencev). Celovec sam ima 27.343 prebivalcev, med temi uradno naštetih 1761 Slovencev, a jih je gotovo več. Mesto Celovec, ki ima torej več kot polovico prebivalstva, bo odločevalo pri glasovanju v pasu B. Glasovanje v pasu B se bo vršilo tri tedne po objavi glasovanja v pasu A. — Ako se bo pas A izjavil za Jugoslavijo, kar je čisto gotovo, potem je gotovo, da bo tudi pas B začel premišljati — kam? Na sever — ali na jug? In odločil se bo za jug, kjer ima cvetočo bodočnost v vsakem oziru. — Mesto Celovec in Gosposvetsko polje — mora biti naše. Zato najprvo vsi na delo v pasu A, kjer se vadija že za pas B! —

Ziljska dolina.

Mirovna konferenca je prisodila bogato lepo slovensko Zilo — brez glasovanja Nemški Avstriji. V zavedni Ziljski dolini in beljaški okolici izgubimo Slovenci po krivdi mirovne konference 13 slovenskih občin in 12.864 uradno naštetih Slovencev. Seveda je to število Slovencev še mnogo premajhno, kajti še leta 1880 so v teh občinah naštehi 16.751 Slovencev. Mirno lahko trdimo, da smo v Ziljski dolini in Beljaški okolici izgubili čez 20.000 Slovencev, ki so padli v žrelo Nemške Avstrije. Slovenskih župnij pa smo izgubili v Zili in beljaški okolici 19. Stare slovenske župnike so skoro že vse pregnali ali poslali v pokoj tekem leta 1919! —

Toda na našo Zilo in prelepo beljaško okolico ne smemo pozabiti. Osirotelim bratom moramo priskočiti na pomoč. Društvo »Gosposvetski Zvon«, ki se je ustanovilo v Ljubljani, si je nadelo nalogo in cilj, da pomaga, tolaži in blaži trdo usodo slovenskih Ziljanov onkraj naše državne meje. Zila je prekrasna, lepa pokrajina, polna lesa in sočnatih pašnikov. Zivinoreja in konjereja je vrlo razvita. Ljudstvo je še zelo narodno zavedno. Zato: Ne pozabimo dragih, tužnih Ziljanov, ki še niso deležni zlate svobode v Jugoslaviji, kamor tako zelo hrepene. Bratje, ne omagajte, pride dan osvoboditve tudi za Vas!

mi na Maloško Kepo (1817 m) v Karavankah. Od Maloške Kepe so na jugu meja Karavanke — ožirna črta razvodnica med Dravo na severu in Savo na jugu do gore Ovčeva (1929 m). Od Ovčeve naprej proti severozhodu tvori mejo Možganski vrh (1558 m), Velika glava (2124 m), Gornja (1185 m) in Strojna (1054 m) ter Petelinjek (Hühnerkogel) 1522 m. Imenovana črta tvori zapadno mejo porečja Meže na Koroškem.

Od Petelinjeka (1522 m) se obrne meja nazaj proti zapadu severno od Labuda čez Kasperstein (842 m) na Spik (Spekkogel) v Sinji planini (1809 m). Od Spika gre meja proti jugu do Krke. Mejo tvori politična meja okr. glavarstva Velikovec. Pri Krki (Mostič) preskoči meja na Steinbrueckkogel (1075 m) ter gre čez koto 1076 m. Od kote 1075 m gre proti zapadu čez Magdalensko goro, Gosposvetsko polje. Urvogo goro na koto 725 m, 10 km s severozapadno od Celovca. Od kote 725 m gre dalje po ozemlju čez kote 815 m (Freudenberg), 1045 m (Gallenberg) ter koto 1069 metrov in se združi z začetno mejo, t. j. koto 871 m (Osojski vrh) v Osojskih Turah.

Meja med obema je od dravskega kolena pri Wernbergu do Rožeka tok Drave, od Rožeka do začetka Vrbskega jezera gre po ozemlju dalje po sredini Vrbskega jezera.

Od Vrbskega jezera dalje proti vzhodu je mejareka Glinica (Vaukt), ki teče tik ob Celovcu do svojega izliva v Glinu pri Zrelcu. Potem je meja reka Glin do izliva v Krko pri Grabštajnu in od tod reka Krka proti severu do točke, kjer preseka severna meja plebiscitnega ozemlja reko Krko.

Sloveni Carantani non morituri, sed victuri vos salutant! —

Ziljani! Koroški Slovenci, Vaši stari bratje Vas zmagujoči pozdravljajo!

Kanalska dolina.

Italija je zasedla glasom premirja celo Kanalsko dolino z Rabljem in Trbižem do Vrat (Thörl) blizu Podkloštra. Mirovna konferenca je to krivično zasedbo odobrila, ker je v svoji mirovni pogodbi že definitivno začrtala mejo med Italijo in Nemško Avstrijo, ki teče po grebenih karnskih alp med Ziljsko in Kanalsko dolino. Kanalska dolina je neprecenljive vrednosti za našo državo, kajti ona ima bogatih gozdov in planinskih pašnikov na izobilje. Vrh tega se nahajajo v Rablju neizmerni zakladi cinka in svinca. S Kanalsko dolino so si Italijani in Nemci utrdili trgovsko pot do Adrije — Benetk in Rima, kajti skozi Kanalsko dolino teče železnica — Beljak—Trbiž—Pontabelj—Ponteba—Rim! — Z ropom Kanalske doline so Italijani prikrajšali našo državno mejo na severozapadu jako občutno.

Kanalska dolina je narodno zelo mešana, vendar prevladuje slovenski živelj. Šteje 6 občin, ki imajo 7163 prebivalcev (leta 1910). Po cerkvenem šematizmu (1917/1918) smo v kanalski dolini izgubili sledeče slovenske oziroma slov-nemške župnije: Lipaljavas, Zabnice (Višarjet), Ukve, Ovčja vas, Naborjet, Pontabelj, Trbiž, Rabelj in Vrata (?). Slovencev v Kanalski dolini je čez 5000, Nemcev je okrog 2000. Izgubili smo torej 6 občin oziroma 9 župnij.

Skupno s Kanalsko in Ziljsko dolino smo izgubili okrog 30.000 Slovencev brez plebiscita!

Bratje, ki ste svobodni!

Spominjajte se nas neodrešenih!

Vedite, da moramo postati eno telo, ki smo ena duša!

Prispevajte za „SLOVENSKO STRAŽO“!

Poziv.

Vsem gostom in posetnikom Orlovskega tabora v Mariboru!

»Gosposvetski Zvon«

Vas glasovno kliče, iskreno vabi na pomoč koroškimi Slovincem. V slavlju in veselju ne zabite nad tisoč let zatiranih bratov!

Priskočite jim na pomoč moralno in gmotno, da ne omagajo v hudem boju — za končno zmago!

Plebiscit — zmaga v pasu A — bo tudi odločila usodo Celovca in posest Gosposvetskega polja. — Še več! Zmaga v Korotanu bo obenem zmaga na Primorskem! Zato: Spomnite se »Gosposvetskega Zvona« z darovi za naše brate, ki še ječe v okovih sužnosti. Koroški Slovenci ne smejo biti: morituri — sed victuri! Ne smrt — temveč zmaga, življenje je naše! Društvo »Gosposvetski Zvon« (Ljubljana).

Zaključna opomba: Poseben članek o Istri je došel; a za to prilogo preobširen; izšel bo prilično kot podlistek v »Slovincu«. — Krasna simbolna slika pesnika A. Remca in članek o narodnostnih razmerah v Trstu in Goriski od S. Kranjca sta oba že postavljena — žal — morala radi omejenega prostora izostati. Izideta pri priliki čim prej v »Slovincu«.

Prilogo priloge je po naročilu »Slovenske Straže« uredil dr. Jos. Srebrnič. —

Zahvala: P. n. Odboru K. T. D., ki je to prilogo brezplačno dovolil »Slovenski Straži« za odbor »Slovenske Straže«: Dr. M. Natlačen, predsednik, V. Čenčič, tajnik. —

V Ljubljani, dne 30. julija 1920. —

